

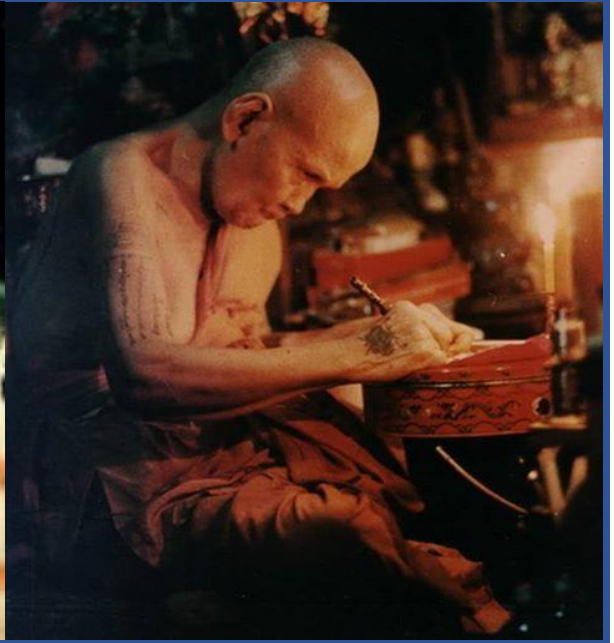

หลวงปู่ พรหมปัญโญ วัดสะแก อยุธา

ประวัติหลวงปู่ พรหมปัญโญ

พระคุณเจ้าหลวงปู่ พรหมปัญโญ มีชาติกำเนิดในสกุล “หนูศรี” เดิม ชื่อ ตู่ เกิดเมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๗ ตรงกับวันศุกร์ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ปีมะโรง ซึ่งตรงกับวันวิสาขบูชา ณ บ้านข้าวเม่า ตำบลข้าวเม่า อำเภออุทัย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา โยมบิดาชื่อ พุด โยมมารดาชื่อ พุ่ม ท่านมีพี่น้องร่วมมารดาเดียวกัน ๓ คน ท่านเป็นบุตรคนสุดท้าย

ชีวิตในวัยเด็กของท่านดูจะขาดความอบอุ่นอยู่มาก ด้วยกำพร้าบิดามารดาตั้งแต่เยาว์วัย นายยวง พึ่งกุศล ซึ่งมีศักดิ์เป็นหลานของท่าน ได้เล่าให้ฟังว่า บิดามารดาของท่านมีอาชีพทำนา โดยนอกฤดูทำนาจะมีอาชีพทำขนมไข่มงคลขาย เมื่อตอนที่ท่านยังเป็นเด็กทารก มีเหตุการณ์สำคัญที่ควรบันทึกไว้ คือในคืนวันหนึ่งซึ่งเป็นหน้าน้ำ ขณะที่บิดามารดาของท่านกำลังทอดขนมมงคลอยู่นั้น ท่านซึ่งถูกวางอยู่บนเบาะนอกชานคนเดียว ไม่ทราบด้วยเหตุใด ตัวท่านได้กลิ้งตกลงไปในน้ำ ทั้งคนทั้งเบาะ แต่เป็นที่อัศจรรย์ยิ่งที่ตัวท่านไม่จมน้ำ กลับลอยน้ำจนไปติดอยู่ข้างรั้ว กระทั่งสุนัขเลี้ยงที่บ้านท่านมาเห็นเข้า จึงได้เห่าพร้อมกับวิ่งกลับไปกลับมาระหว่างตัวท่านกับมารดาท่าน เมื่อมารดาท่าน

เดินตามสุนัขเลี้ยงออกมา จึงได้พบท่านลอยน้ำติดอยู่ที่ข้างรั้วซึ่งเหตุการณ์ครั้งนั้น ทำให้มารดาท่านเชื่อมั่นว่า ท่านจะต้องเป็นผู้มีบุญวาสนามากมาเกิด

มารดาของท่านได้ถึงแก่กรรมตั้งแต่ท่านยังเป็นทารกอยู่ ต่อมาบิดาของท่านก็จากไปอีกขณะท่านมีอายุได้เพียง ๔ ขวบเท่านั้น ท่านจึงต้องกำพร้าบิดามารดาตั้งแต่ยังเป็นเด็กเล็ก จำความไม่ได้ ท่านได้อาศัยอยู่กับยายโดยมีโยมพี่สาวที่ชื่อ สุ่ม เป็นผู้ดูแลเอาใจใส่ และท่านก็ได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนที่วัดกลางคลองสระบัว วัดประดู่ทรงธรรม และวัดนิเวศน์ธรรมประวัติ

เมื่อท่านอายุได้ ๒๑ ปี ก็ได้เข้าพิธีบรรพชาอุปสมบทเมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๘ ตรงกับวันอาทิตย์แรม ๔ ค่ำ เดือน ๖ ณ วัดสะแก ตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีหลวงพ่อกลิ่น เจ้าอาวาสวัดพระญาติการาม เป็นพระอุปัชฌาย์ มีหลวงพ่อดำ เจ้าอาวาสวัดสะแก ขณะนั้นเป็นพระกรรมวาจาจารย์ และ หลวงพ่อฉาย วัดกลางคลองสระบัว เป็นพระอนุสาวนาจารย์ได้รับฉายาว่า “พรหมปัญญาญ์”

ในพรรษาแรกๆ นั้น ท่านได้ศึกษาพระปริยัติธรรมที่วัดประดู่ทรงธรรมซึ่งในสมัยนั้นเรียกว่า วัดประดู่โรงธรรม โดยมีพระอาจารย์ผู้สอนคือ ท่านเจ้าคุณเนื่อง พระครูชม และ หลวงพ่อรอด (เสือ) เป็นต้น

หลวงพ่อกั่น ธมฺมโชติ และ หลวงพ่อเอก ปิยะเถโร วัดพระญาติการาม

ในด้านการปฏิบัติพระกรรมฐานนั้น ท่านได้ศึกษากับหลวงพ่อกั่น ผู้เป็นอุปัชฌาย์ และ หลวงพ่อเอก ศิษย์องค์สำคัญของ หลวงพ่อกั่น ซึ่งมีศักดิ์เป็นอาของท่าน เมื่อท่านบวชได้พรรษาที่สองประมาณปลายปี พ.ศ. ๒๔๖๙ หลวงพ่อกั่นมรณภาพ ท่านจึงได้ศึกษาหาความรู้จาก หลวงพ่อเอก เป็นสำคัญ นอกจากนี้ท่านยังได้ศึกษาจากตำรับตำราที่มีอยู่จากชาดกบ้าง จากธรรมบทบ้าง และด้วยความที่ท่านเป็นผู้ใฝ่รู้รักการศึกษา ท่านจึงได้เดินทางไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจาก พระอาจารย์อีกหลายท่านที่จังหวัดสุพรรณบุรี และสระบุรี

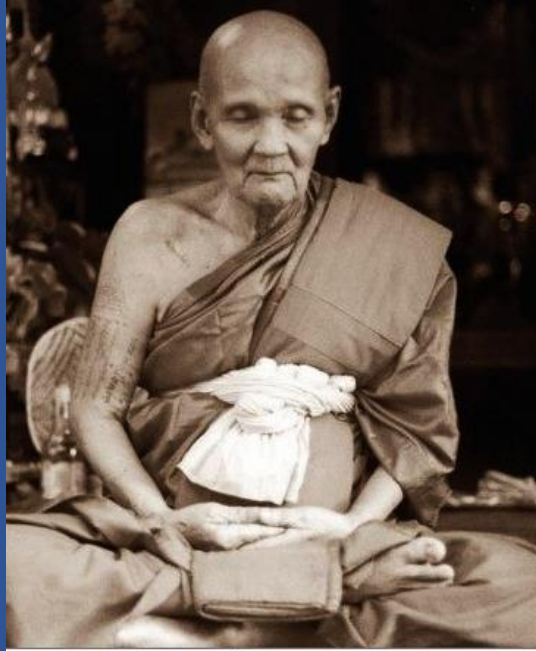
ประมาณเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๘๖ ออกพรรษาแล้วท่านก็เริ่มออกเดินธุดงค์จากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีเป้าหมายที่ป่าเขาทางแถบจังหวัดกาญจนบุรี และ แวะนมัสการสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น พระพุทธราย และ รอยพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี จากนั้นท่านก็เดินธุดงค์ไปยังจังหวัดสิงห์บุรี สุพรรณบุรี จนถึง จังหวัดกาญจนบุรี จึงเข้าพักปฏิบัติตามป่าเขาและ ถ้ำต่างๆ

รูปหล่อหลวงพ่อกั่น หลวงพ่อเภา หลวงพ่ออ้น ณ วัดพระญาติการาม

หลวงปู่ ท่านเคยเล่าให้ฟังว่า เริ่มแรกที่ท่านชวนขวายศึกษาและปฏิบัตินั้น แท้จริงมีได้ มุ่งเน้นมรรคผลนิพพานหาก แต่ต้องการเรียนรู้ให้ได้วิชาต่างๆ เป็นต้นว่า วิชาคงกระพันชาตรี ก็ เพื่อที่จะสึกออกไปแก้แค้นพวกโจรที่ปล้นบ้าน โยมพ่อโยมแม่ท่านถึง ๒ ครั้ง แต่เดชะบุญ แม้ท่านจะ สำเร็จวิชาต่าง ๆ ตามที่ตั้งใจไว้ ท่านกลับได้คิด นึกสลดสังเวชใจตัวเองที่ปล่อยให้อารมณ์อาฆาตแค้น ทำร้ายจิตใจตนเองอยู่เป็นเวลานานนับสิบ ๆ ปี ในที่สุดท่านก็ได้ตั้งจิตอธิษฐานให้แก่วรรณเหล่านั้น แล้ว มุ่งปฏิบัติฝึกฝน อบรมตน ตามทางแห่งศีล สมาธิ และปัญญา อย่างแท้จริง

ในระหว่างที่ท่านเดินธุดงค์อยู่นั้น ท่านเคยเล่าให้ฟังว่าได้พบฝูงควายปากกำลังเดินเข้ามาทาง ท่าน ท่านตั้งสติอยู่ครู่หนึ่งจึงตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยว หยุดยีนภวานานิ่งอยู่ ฝูงควายป่าที่มุ่งตรงมาทาง ท่าน พอเข้ามาใกล้จะถึงตัวท่าน ก็กลับเดินทักษิณารอบท่านแล้วก็จากไป บางแห่งที่ท่านเดินธุดงค์ไป ถึง ท่านมักพบกับพวกนักเลงที่ชอบลองของ ครั้งหนึ่งมีพวกนักเลงเอาปืนมายิงใส่ท่านขณะนั่งภาวนา

"ถึงอย่างไรก็อย่าทิ้งการปฏิบัติ ก็เหมือนนักมวย
ขึ้นเวทีต้องชก อย่ามัวแต่ทำเงอะๆ งะๆ"

อยู่ในกลด ท่านเล่าให้ฟังว่า พวกนี้ไม่เคารพพระ สนใจ แต่ “ของดี” เมื่อยิ่งปีนไม่ออก จึงพากันมา
แสดงตัวด้วยความนอบน้อม พร้อมกับอ้อนวอนขอ “ของดี ” ทำให้ท่านต้องออกเดินรุดงค์หนีไปทาง
อื่น

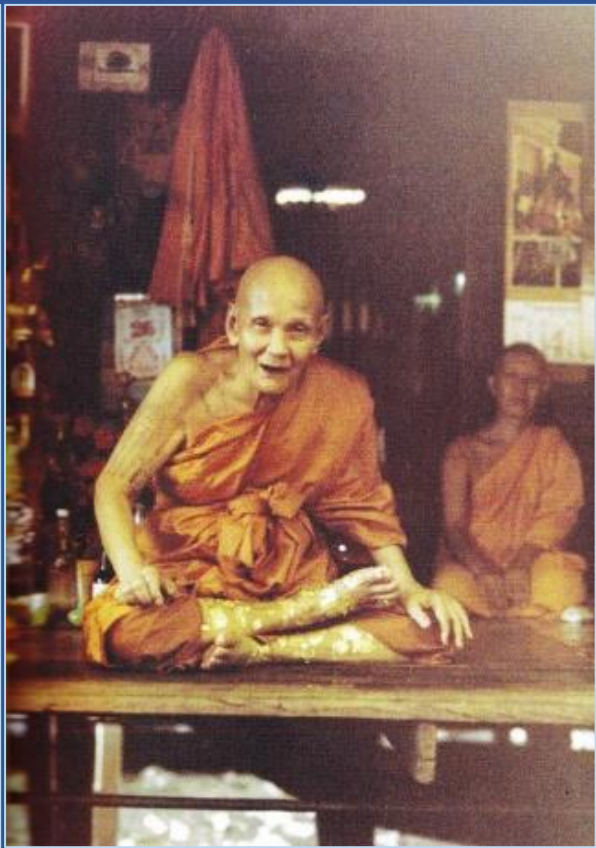
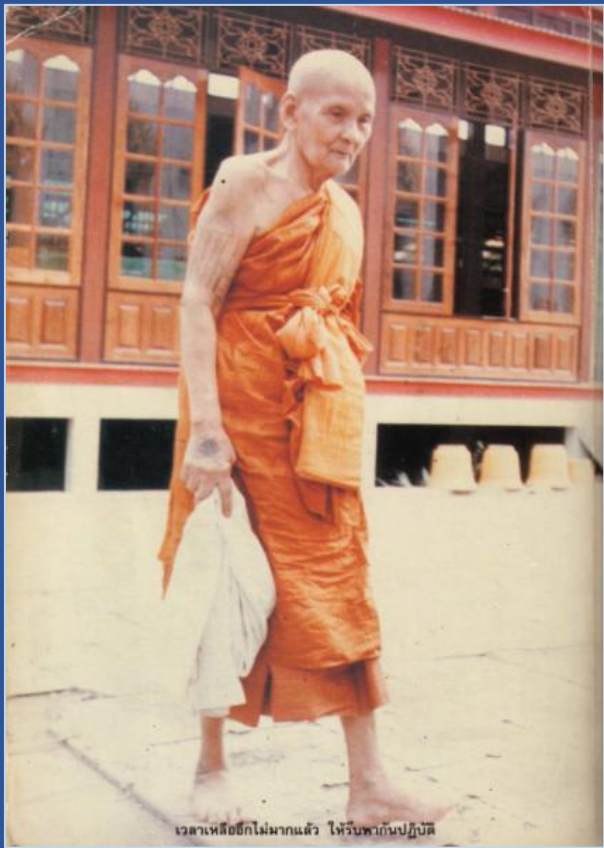
การปฏิบัติของท่านในช่วงรุดงค์อยู่นั้น เป็นไปอย่างเอาจริงเอาจัง ยอมมอบกายถวายชีวิตไว้
กับป่าเขา แต่สุขภาพธาตุขันธ์ของท่านก็ไม่ใช่ใจเสียเลย บ่อยครั้งที่ท่านต้องเอาผ้ามาคาดที่หน้าผาก
เพื่อบรรเทาอาการปวดศีรษะ อีกทั้งก็มีอาการเท้าชารุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ แม้กระนั้นท่านก็ยังไม่ละ
ความเพียรสมดังที่ท่านเคยสอนลูกศิษย์ว่า “นิพพานอยู่ปากตาย” ในการประพฤติปฏิบัตินั้น จำต้อง
ยอมมอบกายถวายชีวิตลงไป ดังที่ท่านเคยกล่าวไว้ว่า “ถ้ามันไม่ดีหรือไม่ได้พบความจริงก็ให้มันตาย
ถ้ามันไม่ตายก็ให้มันดี หรือได้พบกับความจริง” ดังนั้น อุปสรรคต่างๆ จึงกลับเป็นปัจจัยช่วยให้จิตใจ
ของผู้ปฏิบัติแข็งแกร่งขึ้นเป็นลำดับ

อยู่มาวันหนึ่ง ประมาณก่อนปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เล็กน้อย หลังจากหลวงปู่ดู่สวดมนต์ทำวัตรเย็น
และปฏิบัติกิจส่วนตัวเสร็จเรียบร้อยแล้วท่านก็จำวัด เกิดนิมิตไปว่า ได้ฉันดาวที่มีแสงสว่างมาก ๓
ดวง ในขณะที่กำลังฉันอยู่นั้นก็รู้สึกว่ารอบๆ ดี ก็เลยฉันเข้าไปทั้งหมด แล้วจึงตกใจตื่น

เมื่อท่านพิจารณาใคร่ครวญถึงนิमितธรรมที่เกิดขึ้น ก็เกิดความเข้าใจขึ้นว่า แก้ว ๓ ดวงนั้น ก็คือพระไตรสรณาคมน์นั่นเอง พอท่านว่า

“พุทฺธัง สรณัง คัจฉามิ, ธัมมํ สรณัง คัจฉามิ, สังฆัง สรณัง คัจฉามิ”

ก็เกิดอัศจรรย์ขึ้นในจิตท่าน พร้อมกับอาการปีติอย่างท่วมท้น ทั้งเกิดความรู้สึกลึกซึ้งและมั่นใจว่า พระไตรสรณาคมน์นี้แหละ เป็นรากแก้วของพระพุทธศาสนา ท่านจึงกำหนดเอามาเป็นคำบริกรรมภาวนาตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เน้นหนักที่การปฏิบัติ

หลวงปู่ดูท่านให้ความสำคัญอย่างมากในเรื่องของการปฏิบัติสมาธิภาวนา ท่านว่า“ถ้าไม่เอา (ปฏิบัติ) เป็นถ้ำเสียดีกว่า” ในสมัยก่อนเมื่อตอนที่ศาลาปฏิบัติธรรมหน้ากุฏิท่านยังสร้างไม่เสร็จนั้น ท่านก็เมตตาให้ใช้ห้องส่วนตัวที่ท่านใช้จำวัด เป็นที่รับรองสานุศิษย์และผู้สนใจได้ใช้เป็นที่ปฏิบัติธรรม ซึ่งนับเป็นเมตตาอย่างสูง

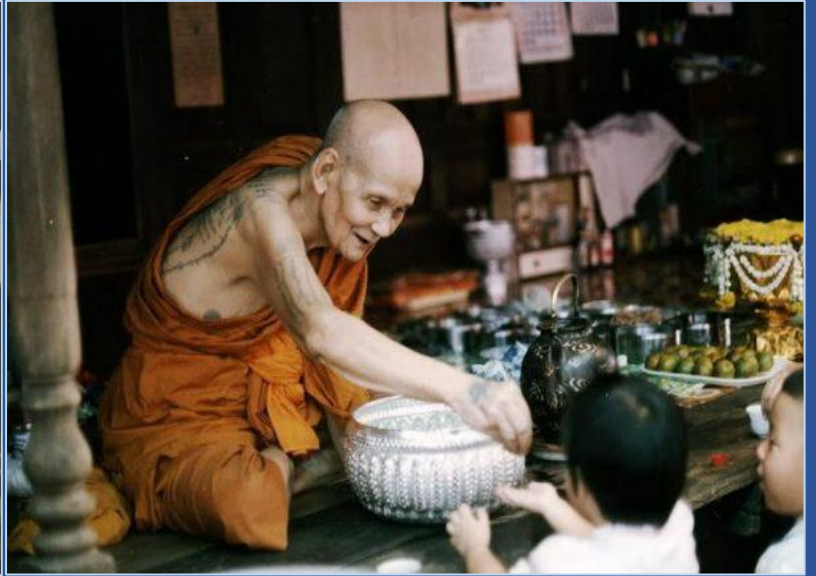
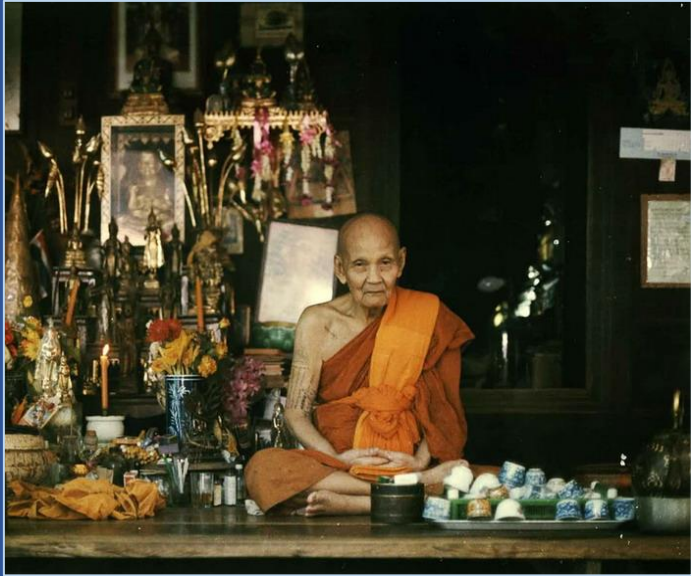

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เสีี่ยม จันทสิริ)

สำหรับผู้ที่ไปกราบนมัสการท่านบ่อยๆ หรือมีโอกาสได้ฟังท่านสนทนาธรรม ก็คงจะได้เห็น กุศโลบายในการสอนของท่านที่จะโน้มน้าว ผู้ฟังให้วกเข้าสู่การปรับปรุงแก้ไขตนเอง เช่น ครั้งหนึ่งมี ลูกศิษย์วิพากษ์วิจารณ์คนนั้นคนนี้ให้ท่านฟังในเชิงว่ากล่าวว่าเป็นต้นเหตุของปัญหาและความยุ่งยาก แทนที่ท่านจะเออออไปตาม อันจะทำให้เรื่องยิ่งบานปลายออกไป ท่านกลับปราบว่า “เรื่องของคนอื่น เราไปแก้ไขไม่ได้ ที่แก้ไขคือตัวเรา แก้ข้างนอกเป็นเรื่องโลก แต่แก้ที่ตัวเรานี้เป็นเรื่องธรรม”

คำสอนของหลวงปู่ดู่จึงสรุปลงที่การใช้ชีวิตอย่างคนไม่ประมาทนั่นหมายถึงว่า สิ่งที่จะต้องเป็นไปพร้อมๆ กัน ก็คือ ความพากเพียรที่ลงสู่ภาคปฏิบัติ ในมรรควิธีที่เป็นสาระแห่งชีวิตของผู้ไม่ประมาท ดังที่ท่านพูดย้ำเสมอว่า “หมั่นทำเข้าไว้ๆ”

นอกจากความอดทน อดกลั้นยิ่งแล้ว หลวงปู่ดู่ยังเป็นแบบอย่างของผู้ไม่ถือตัว วางตัวเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ยกตนข่มผู้อื่น เมื่อครั้งที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เสีี่ยม จันทสิริ) วัดสุทัศน์เทพวราราม หรือที่เราเรียกกันว่า “ท่านเจ้าคุณเสีี่ยม” ซึ่งมีอายุพรรษามากกว่าหลวงปู่ดู่ ๑ พรรษา มานมัสการ

หลวงพ่อดูโดยยกย่องเป็นครูเป็นอาจารย์ แต่เมื่อท่านเจ้าคุณเสงี่ยม กราบหลวงพ่อเสร็จแล้ว หลวงพ่อก็กราบตอบ เรียกว่าต่างองค์ต่างกราบซึ่งกันและกัน เป็นภาพที่พบเห็นได้ยากเหลือเกินในโลกที่ผู้คนทั้งหลายมีแต่จะเติบโตทางด้านทฤษฎีมานะ ความถือตัวอวดดี อวดเด่น ยกตนข่มท่าน ปล่อยให้กิเลสตัวหลงออกเรียกราด เทียวประกาศให้ผู้คนทั้งหลายได้รู้ว่าตนเก่ง โดยเจ้าตัวก็ไม่รู้ว่า ถูกกิเลสขึ้นขี่คอพาบงการให้เป็นไป

หลวงปู่ดูไม่เคยวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติธรรมของสำนักไหนๆ ในเชิงลบหลู่หรือเปรียบเทียบกับดูถูกดูหมิ่น ท่านว่า “คนดีนะเขาไม่ตีใคร” ซึ่งลูกศิษย์ทั้งหลายได้ถือเป็นแบบอย่าง

หลวงปู่ดูเป็นพระพูดน้อย ไม่มากโวหาร ท่านจะพูดย่อๆแต่ในเรื่องของการปฏิบัติธรรมและความไม่ประมาท เช่น

“ของดีอยู่ที่ตัวเรา หมั่นทำ (ปฏิบัติ) เข้าไว้”

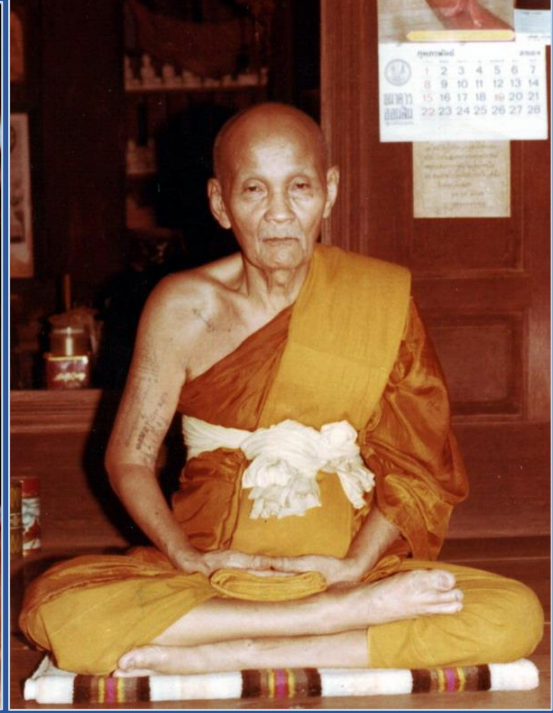
“ให้หมั่นดูจิต รักษาจิต” “อย่าลืมหักตาย”

“ให้หมั่นพิจารณา อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา”

หลวงปู่เป็นผู้ที่มีอุบายธรรมลึกซึ้ง สามารถขัดเกลาจิตใจคนอย่างค่อยเป็นค่อยไป มิได้เร่งรัดเอาผล เช่น ครั้งหนึ่งมีนักเลงเหล้าติดตามเพื่อน ซึ่งเป็น ลูกศิษย์มาราบนมัสการท่าน สนทนากันได้สักพักหนึ่ง เพื่อนที่เป็นลูกศิษย์ก็ชักชวนเพื่อนนักเลงเหล้าให้สมาทานศีล ๕ พร้อมกับฝึกหัดปฏิบัติสมาธิภาวนา นักเลงเหล้าผู้นั้นก็แย้งว่า “จะมาให้ผมสมาทานศีลและปฏิบัติได้อย่างไร ก็ผมยังกินเหล้าเมายาอยู่นี่ครับ” หลวงปู่ท่านก็ตอบว่า “เอ็งจะกินก็กินไปซิ ข้าไม่ว่า แต่ให้เอ็งปฏิบัติให้เข้าวันละ ๕ นาที ก็พอ” นักเลงเหล้าผู้นั้นเห็นว่านั่งสมาธิแค่วันละ ๕ นาที ไม่ใช่เรื่องยากเย็นอะไร จึงได้ตอบปากรับคำจากหลวงปู่ ด้วยความที่เป็นคนนิสัยทำอะไรทำจริง ซื่อสัตย์ต่อตัวเอง ทำให้เขาสามารถปฏิบัติได้สม่ำเสมอเรื่อยมา มิได้ขาดแม้แต่วันเดียว บางครั้งถึงขนาดงดไปกินเหล้ากับเพื่อนๆ เพราะได้เวลาปฏิบัติจิตของเขา เริ่มเสพคุ้นกับความสุขสงบจากการที่จิตเป็นสมาธิ ไม่ช้าไม่นานเขาก็สามารถเลิกเหล้าได้ โดยไม่รู้ตัวด้วยอุบายธรรมที่น้อมนำมาจากหลวงปู่ ต่อมาเขาได้มีโอกาสมานมัสการท่านอีกครั้ง ที่นี้หลวงปู่ท่านให้อิวาห์ว่า “ที่แกปฏิบัติอยู่ ให้รู้ว่าไม่ใช่เพื่อข้า แต่เพื่อตัวแกเอง” คำพูดของหลวงปู่ทำให้เขาเข้าใจอะไรมากขึ้น ศรัทธา และ ความเพียร ต่อการปฏิบัติก็มีมากขึ้นตามลำดับ ถัดจากนั้นไม่กี่ปี เขาผู้ที่อดีตเคยเป็นนักเลงเหล้าก็ละเพศฆราวาสเข้าสู่เพศบรรพชิต ตั้งใจปฏิบัติธรรมเรื่อยมา

อีกครั้งหนึ่งมีชาวบ้านหาปลาตามน้สการท่าน และก่อนกลับท่านก็ให้เขาสมาทานศีล ๕ เขาเกิดตะขิดตะขวงใจกราบเรียนท่านว่า “ผมไม่กล้าสมาทานศีล ๕ เพราะรู้ว่าประเดี๋ยวก็ต้องไปจับปลา จับกุ้ง มันเป็นอาชีพของผมครับ” หลวงปู่ตอบเขาด้วยความเมตตาว่า “แกจะรู้หรือว่า แกจะตาย เมื่อไหร่ ไม่แน่ว่าแกเดินออกไปจากกุฏิเข้าแล้ว อาจถูกงูกัดตายเสียกลางทางก่อนไปจับปลาจับกุ้ง ก็ได้ เพราะฉะนั้นเมื่อตอนนี้แกยังไม่ได้ทำบาปกรรมอะไร ยังไงๆ ก็ให้มีศีลไว้ก่อน ถึงจะมีศีลขาดก็ยิ่งดีกว่าไม่มีศีล”

หลวงปู่ดูท่านไม่เพียงพร่ำสอนให้บรรดาศิษย์ทั้งหลายเจริญบำเพ็ญ คุณงามความดีเท่านั้น หากแต่ยังเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญ และ ระมัดระวังในการรักษาไว้ ซึ่งคุณงามความดีนั้นๆ ให้คงอยู่ รวมทั้งเจริญงอกงามขึ้นเรื่อยๆ ท่านมักจะพูดเตือนเสมอๆ ว่า เมื่อปลูกต้นธรรมด้วยดีแล้ว ก็ต้องคอยหมั่นระวังอย่าให้หนอนและแมลง ได้แก่ **ความโลภ ความโกรธ และความหลง** มากัดกินทำลายต้นธรรมที่อุตสาหะปลูกขึ้น และอีกครั้งหนึ่งที่ท่านแสดงถึงแบบอย่างของความเป็นครูอาจารย์ที่ปราศจากทิฐิมานะและเปี่ยมด้วยอุบายธรรม ก็คือ ครั้งที่มีนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒

คนซึ่งเป็นลูกศิษย์ของท่าน มากกราบลาพร้อมกับเรียนให้ท่านทราบว่า จะเดินทางไปพักค้างเพื่อปฏิบัติธรรมกับ ท่านพระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปันโน วัดป่าบ้านตาด จังหวัด อุตรธานี

หลวงปู่ดู่ท่านฟังแล้วก็ยกมือพนมขึ้นไหว้ไปทางข้างๆ พร้อมกับพูดว่า “ข้าโมทนากับพวกแกด้วย ตัวข้าไม่มีโอกาส...” ไม่มีเลยที่ท่านจะห้ามปราม หรือแสดงอาการที่เรียกว่า หวงลูกศิษย์ ตรงกันข้ามมีแต่จะส่งเสริม สนับสนุน ให้กำลังใจเพื่อให้ลูกศิษย์ของท่านขวนขวายในการปฏิบัติธรรมยิ่งขึ้นไป

แต่ถ้าเป็นกรณีที่มีลูกศิษย์มาเรียนให้ท่านทราบถึงครูอาจารย์นั้นองค์นี้ในลักษณะตื่นครู่ตื่นอาจารย์ ท่านก็จะปรามเพื่อวกเข้าสู่เจ้าตัว โดยพูดเตือนสติว่า “ครูอาจารย์ดีๆ แม้จะมีอยู่มาก แต่สำคัญที่ตัวแก ต้องปฏิบัติให้จริง สอนตัวเองให้มาก นั้นแหละจึงจะดี”

หลวงปู่ดู่ท่านมีแนวทางการสอนธรรมะที่เรียบง่าย ฟังง่ายชวนให้ติดตามฟัง ท่านนำเอาสิ่งที่เข้าใจยากมาแสดงให้เข้าใจง่าย เพราะท่านจะยกอุปมาอุปไมย ประกอบในการสอนธรรมะ จึงทำให้ผู้ฟังเห็นภาพ และเกิดความเข้าใจในธรรมที่ท่านนำมาแสดง แม้ว่าท่านมักจะออกตัวว่า ท่านเป็นพระบ้านนอกที่ไม่มีความรู้อะไร แต่สำหรับบรรดาศิษย์ทั้งหลาย คงไม่อาจปฏิเสธว่า หลายครั้งที่ท่านสามารถพูดแทงเข้าไปถึงก้นบึ้งหัวใจของผู้ฟังทีเดียว

อีกประการหนึ่ง ด้วยความที่ท่านมีรูปร่างลักษณะที่เป็นที่น่าเคารพ เลื่อมใส เมื่อใครได้มาพบเห็นท่านด้วยตนเอง และถ้ายังได้สนทนาธรรมกับท่านโดยตรง ก็จะมีเพิ่มความเคารพเลื่อมใส และศรัทธาในตัวท่านมากขึ้นเป็นทวีคูณ

หลวงปู่ท่านพูดถึงการประพฤติปฏิบัติของคนสมัยนี้ว่า “คนเราทุกวันนี้ โลกเท่าแผ่นดินธรรมเท่าปลายเข็ม เรามัวพากันยุ่งอยู่กับโลกจนเหมือนลิงติดตัง เรื่องของโลก เรื่องเลอะๆ เรื่องไม่มีที่สิ้นสุด เราไปแก้ไขเขาไม่ได้ จะต้องแก้ไขที่ตัวเราเอง ตนของตนเดือนตนด้วยตนเอง” ท่านได้อบรมสั่งสอนศิษย์โดยให้พยายามถือเอาเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาเป็นครูสอนตนเองเสมอ เช่น ในหมู่คณะ หากมีผู้ใดประพฤติปฏิบัติดี เจริญธรรมปฏิบัติ ท่านก็กล่าวชมและให้ถือเป็นแบบอย่าง แต่ถ้ามีผู้ประพฤติผิด ถูกท่านตำหนิติเตียน ก็ให้น้อมเอาเหตุการณ์นั้นๆ มาสอนตนทุกครั้งไป ท่านไม่ได้ชมผู้ทำดีจนหลงลืมตน และท่านไม่ได้ติเตียนผู้ทำผิดจนหมดกำลังใจ แต่ถือเอาเหตุการณ์ เป็นเสมือนครูที่เป็นความจริง แสดงเหตุผลให้เห็นธรรมที่แท้จริง

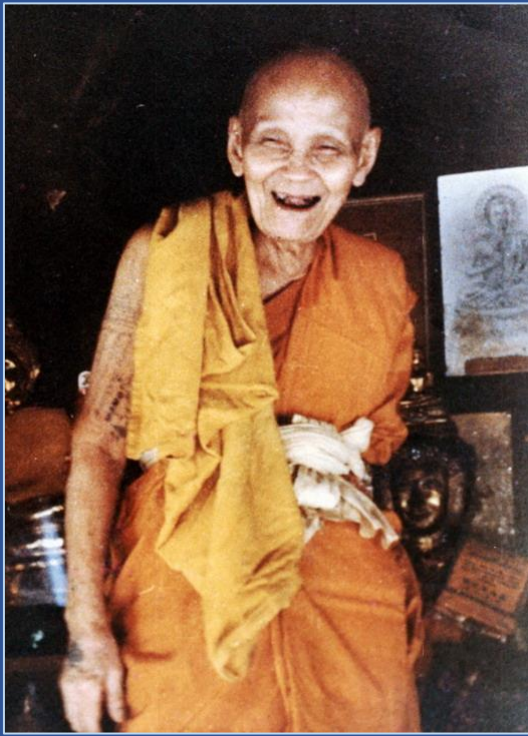
การสอนของท่านก็พิจารณาบุคคลด้วย เช่น คนบางคนพูดให้ฟัง เพียงอย่างเดียวไม่เข้าใจ บางที่ท่านก็ต้องทำให้เกิดความกลัว เกิดความละอายบ้างถึงจะหยุด เลิกละการกระทำที่ไม่ดีนั้นๆ ได้ หรือบางคนเป็นผู้มีอุปนิสัยเบาบางอยู่แล้วท่านก็สอนธรรมดา การสอนธรรมะของท่าน บางทีก็สอนให้กล้าบางทีก็สอนให้กลัว ที่ว่าสอนให้กล้า นั่นคือ ให้กล้าในการทำความดี กล้าในการประพฤติปฏิบัติ

เพื่อถอดถอนกิเลสออกจากใจ ไม่ให้ตกเป็นทาสของกิเลสอยู่ร่ำไป ส่วนที่สอนให้กลัวนั้น ท่านให้กลัวในการทำความชั่ว ผิดศีลธรรม เป็นโทษ ทำแล้วผู้อื่นเดือดร้อน บางที่ท่านก็สอนให้เชื่อ คือ ให้เชื่อมั่นในคุณพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ เชื่อในเรื่องกรรม อย่างที่ท่านเคยกล่าวว่า “เชื่อไหมล่ะ ถ้าเราเชื่อจริง ทำจริง มันก็เป็นของจริง ของจริงมีอยู่ แต่เรามันไม่เชื่อจริง จึงไม่เห็นของจริง”

หลวงปู่ดู่ท่านสอนให้มีปฏิปทาสม่าเสมอท่านว่า “ขยันก็ให้ทำ ชี้เกียจก็ให้ทำ ถ้าวันไหนยังกินข้าวอยู่ก็ต้องทำ วันไหนเลิกกินข้าวแล้ว นั่นแหละ จึงค่อยเลิกทำ”

การสอนของท่านนั้นมิได้เน้นแต่เพียงการนั่งหลับตาภาวนา หากแต่หมายรวมไปถึงการกำหนดดู กำหนดรู้ และ พิจารณาสิ่งต่างๆ ในความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านชี้ให้เห็นถึง สังขารร่างกายที่มันเกิด มันตายอยู่ตลอดเวลา ท่านว่า เราวันนี้กับเราเมื่อตอนเป็นเด็กมันก็ไม่เหมือนเก่า เราขณะนี้กับเราเมื่อวานก็ไม่เหมือนเก่า จึงว่าเราเมื่อตอน

เป็นเด็ก หรือเราเมื่อวานมันได้ตายไปแล้ว เรียกว่า ร่างกายเรา มันเกิด - ตาย อยู่ทุกลมหายใจเข้า ออก มันเกิด - ตาย อยู่ทุกขณะจิต ท่านสอนให้บรรดาศิษย์เห็นจริงถึงความสำคัญของความทุกข์ยาก ว่า เป็นสิ่งมีคุณค่าในโลก

ท่านจึงพูดบ่อยครั้งว่า การที่เราประสบทุกข์ นั้นแสดงว่าเรามาถูกทางแล้ว เพราะอาศัย ทุกข์นั้นแหละ จึงทำให้เราเกิดปัญญาขึ้นได้

หลวงปู่ดูท่านยังเป็นแบบอย่างของผู้มีกน้อยสันโดษใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่นิยมความหรูหรา ฟุ่มเฟือย แม้แต่การสรองน้ำ ท่านก็ยังไม่เคยใช้สบู่เลย แต่ก็น่าอัศจรรย์ เมื่อได้ทราบจากพระอุปัชฌาภิกว่า ไม่พบว่าท่านมีกลิ่นตัว แม้ในห้องที่ท่านจำวัด

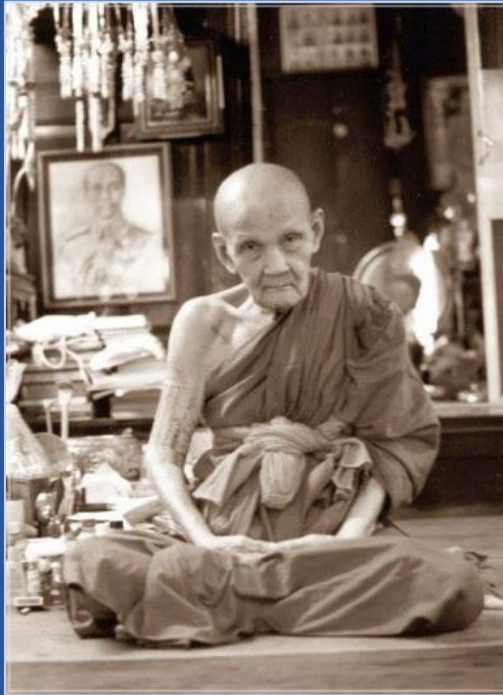
มีผู้ปวารณาตัวจะถวายเครื่องใช้และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้กับท่าน ซึ่งส่วนใหญ่ ท่านจะปฏิเสธ คงรับไว้บ้างเท่าที่เห็นว่าไม่เกินไปอันจะเสียสมณะสาธูป และใช้สอยพอให้ผู้ถวายได้ เกิดความปลื้มปิติที่ได้ถวายแก่ท่าน ซึ่งในภายหลังท่านก็มักยกให้เป็นของสงฆ์ส่วนรวม เช่นเดียวกับ

ข้าวของต่างๆ ที่มีผู้มาถวายเป็นสิ่งขมาทานโดยผ่านท่าน และเมื่อถึงเวลาเหมาะสมท่านก็จะจัดสรรไปให้วัดต่างๆ ที่อยู่รอบเขตและยังขาดแคลนอยู่

สิ่งที่ท่านถือปฏิบัติสม่ำเสมอในเรื่องลาภสักการะ ก็คือ การยกให้เป็นของสงฆ์ส่วนรวม แม้ปัจจัยที่มีผู้ถวายให้กับท่านเป็นส่วนตัวสำหรับค่ารักษาพยาบาลท่าน ก็สมทบเข้าในกองทุนสำหรับจัดสรรไปในกิจการณประโยชน์ต่างๆ ทั้งโรงเรียน และโรงพยาบาล

หลวงปู่ดู่ ท่านไม่มีอาการแห่งความเป็นผู้อยากเด่นอยากดังแม้แต่น้อย ดังนั้น แม้ท่านจะเป็นเพียงพระบ้านนอกคนหนึ่งซึ่งไม่เคยออกจากวัดไปไหน ทั้งไม่มีการศึกษาระดับสูงๆ ในทางโลก แต่ในความรู้สึกของลูกศิษย์ทั้งหลาย ท่านเป็นดังพระเถระ ผู้ถึงพร้อมด้วยจริยวัตรอันงดงาม สงบ เรียบง่าย เบิกบาน และถึงพร้อมด้วยธรรมมุขที่รู้ถ้วนทั่วในวิชา อันจะนำพาให้พ้นเกิดพ้นแก่พ้นเจ็บ พ้นตายถึงฝั่งอันเกษม เป็นที่ฝากเป็นฝากตาย และ ฝากหัวใจของลูกศิษย์ทุกคน

ในเรื่องทรัพย์สินสมบัติดั้งเดิมของท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่นา ซึ่งมีอยู่ ประมาณ ๓๐ ไร่ ท่านก็ได้แบ่งให้กับหลานๆ ของท่าน ซึ่งในจำนวนนี้ นายยวง พึ่งกุศล ผู้เป็นบุตรของนางสุม โยมพี่สาวคนกลางที่เคยเลี้ยงดูท่านมาตลอด ก็ได้รับส่วนแบ่งที่นาจากท่านด้วยจำนวน ๑๘ ไร่เศษ แต่ด้วยความที่นายยวงผู้เป็นหลานของท่านนี้ไม่มีทายาท ได้คิดปรึกษานางธมยา ผู้ภรรยาเห็นควรยกให้เป็นสาธารณประโยชน์ จึงยกที่ดินแปลงนี้ให้กับโรงเรียนวัดสะแกซึ่งหลวงปู่ดู่ท่านก็อนุโมทนาในกุศลเจตนาของคนทั้งสอง

เหมือนกับเรากินข้าว ไม่ต้องลวกหุงใหม่ร้อน
ค่อยๆ กินไปมันก็อิ่มเอง ภาวนาก็เช่นกัน...

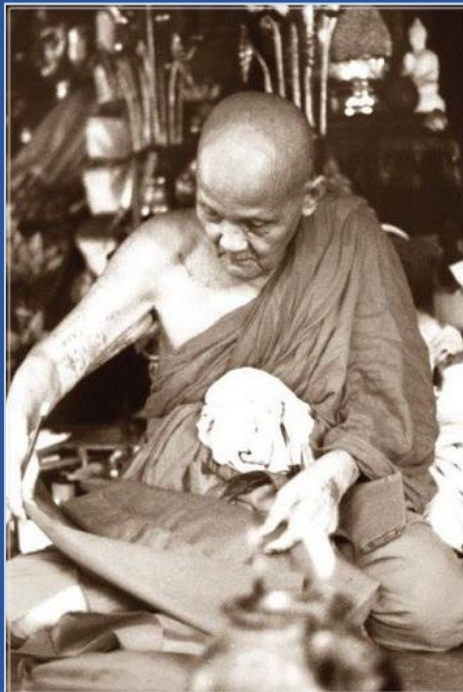
กุศโลบายในการสร้างพระ

หลวงปู่ดู๋ท่านมิได้ตั้งตัวเป็นเกจิอาจารย์ การที่ท่านสร้างหรืออนุญาตให้สร้างพระเครื่องหรือพระบูชา ก็เพราะเห็นประโยชน์ เพราะบุคคลจำนวนมากยังขาดที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ท่านมิได้จำกัดศิษย์อยู่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ดังนั้น คณะศิษย์ของท่านจึงมีกว้างขวางออกไปทั้งที่ใฝ่ใจธรรมล้วนๆ หรือ ที่ยังต้องอิงกับวัตถุมงคล ท่านเคยพูดว่า “ติดวัตถุมงคล ก็ยังดีกว่าที่จะให้ไปติดวัตถุอัปมงคล” ทั้งนี้ ท่านย่อมใช้ดุลยพินิจพิจารณาตามความเหมาะสมแก่ผู้ไปหาท่าน

แม้ว่าหลวงปู่จะรับรองในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องที่ท่านอธิษฐานจิตให้ แต่สิ่งที่ท่านยกไว้เหนือกว่านั้นก็คือ การปฏิบัติดีจะเห็นได้จากคำพูดของท่านว่า “เอาของจริงดีกว่า พุทธธัมมมังง ธรรมมังง สัจฉัง ธรรมัง คัจฉามิ นี่แหละของแท้”

จากคำพูดนี้จึงเสมือนเป็นการยืนยันว่า การปฏิบัติภาวนานี้แหละเป็นที่สุดแห่งเครื่องรางของขลัง เพราะคนบางคนแม้แขวนพระที่ผู้ทรงคุณวิเศษอธิษฐานจิตให้ก็ตาม ก็ใช้ว่าจะรอดปลอดภัย อยู่ดีมีสุขไปทุกกรณี อย่างไรเสียทุกคนไม่อาจ หลีกหนีวิบากกรรมที่ตนได้สร้างไว้ ดังที่ท่านได้กล่าวไว้ว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่เหนือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ก็คือ กรรม

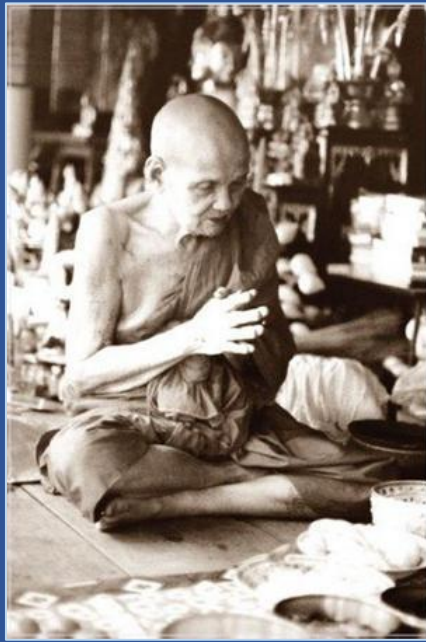

พุทธัง ชัมมัง สังฆัง
ไตรสรณคมน์นี้แท้ละ พระคิ
คนเรานี้ก็แปลก ข้าให้ของจริงกลับไม่เอา
จะเอาของปลอม

ดังนั้น จึงมีแต่ พระ “สติ” พระ “ปัญญา” ที่ฝึกฝนอบรมมาดีแล้ว เท่านั้นที่จะช่วยให้ ผู้ปฏิบัติรู้เท่าทัน และ พร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาและสิ่งกระทบต่างๆ ที่เข้ามาในชีวิต อย่างไม่ทุกข์ใจ ดูจว่า สิ่งเหล่านั้นเป็นเสมือนฤดูกาลที่ผ่านเข้ามาในชีวิต บางครั้งร้อนบางครั้งหนาว ทุกสิ่งทุกอย่าง ล้วนเป็นไปตามธรรมดาของโลก

พระเครื่องหรือพระบูชาต่างๆ ที่ท่านอธิษฐานปลุกเสกให้แล้วนั้น ปรากฏผลแก่ผู้บูชาใน ด้านต่างๆ เช่น แคล้วคลาด ฯลฯ นั่นก็เป็นเพียงผลพลอยได้ ซึ่งเป็นประโยชน์ทางโลกๆ แต่ประโยชน์ ที่ท่านสร้างมุ่งหวังอย่างแท้จริงนั่นก็คือ ใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติภาวนา มีพุทธานุสติ กรรมฐาน เป็นต้น นอกจากนี้แล้วผู้ปฏิบัติยังได้อาศัยพลังจิตที่ท่านตั้งใจบรรจุไว้ในพระเครื่อง ช่วยน้อมนำและ ปรคับประคองให้จิตรวมสงบได้เร็วขึ้น ตลอดถึงการใช้เป็นเครื่องเสริมกำลังใจ และระงับความหวาด วิตกในขณะปฏิบัติ ถือเป็นประโยชน์ทางธรรม ซึ่งก่อให้เกิดพัฒนาการทางจิตของผู้ใช้ไปสู่การพึ่งพา ตนเองได้ในที่สุด

จากที่เบื้องต้นเราได้อาศัย พุทธัง สรณัง คัจฉามิ ชัมมัง สรณัง คัจฉามิ และ สังฆัง สรณัง คัจฉามิ คือ ยึดเอาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะ จนจิตของเราเกิดศรัทธา โดยเฉพาะ

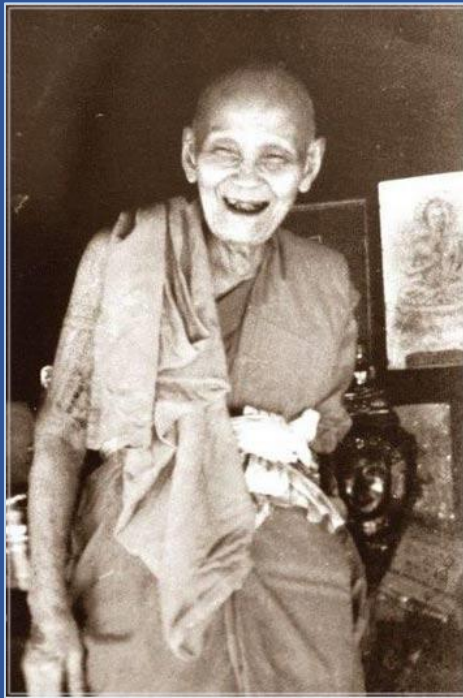

คนเราเกิดมาไม่เห็นมีอะไรดี
มีคืออย่างเดียว สวคตมถ์ ไหว้พระ
ปฏิบัติภาวนา

อย่างยิ่งที่เราเรียกกันว่า **ตถาคตโพธิสัทธา** คือ เชื่อปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าขึ้นแล้ว เราก็ยอม
เกิดกำลังใจขึ้นว่า พระพุทธองค์เดิมก็เป็นคนธรรมดาเช่นเดียวกับเรา ความผิดพลาดพระองค์ก็เคย
ทรงทำมาก่อน แต่ด้วยความเพียรประกอบกับพระสติปัญญาที่ทรงอบรมมาดีแล้ว จึงสามารถก้าว
ข้ามวิภูฏะสงสารสู่ความหลุดพ้น เป็นการบุกเบิกทางที่เคยรกชัฏให้พวกเราได้เดินกัน ดังนั้นเราซึ่ง
เป็นมนุษย์เช่นเดียวกับพระองค์ ก็ยอมที่จะมีศกยภาพที่จะฝึกฝนอบรมกาย วาจา ใจ ด้วยตัวเอง
ได้เช่นเดียวกับที่พระองค์ทรงกระทำมา พูดอีกอย่างหนึ่งก็คือ กาย วาจา ใจ เป็นสิ่งที่ฝึกฝนอบรมกัน
ได้ไม่ว่าจะต้องปล่อยให้ไหลไปตามยถากรรม

เมื่อจิตเราเกิดศรัทธาดังที่กล่าวมานี้แล้ว ก็มีการน้อมนำเอาข้อธรรมคำสอนต่างๆ มา
ประพฤติปฏิบัติขัดเกลากิเลสออกจากจิตนจิตใจของเรา ก็จะเลื่อนชั้นจากปุถุชนที่หนาแน่นด้วย
กิเลส ขึ้นสู่กัลยาณชนและอริยชน เป็นลำดับ เมื่อเป็นดังนี้แล้วในที่สุดเราก็ยอมเข้าถึงที่พึงคือ ตัวเรา
เอง อันเป็นที่พึงที่แท้จริงเพราะ กาย วาจา ใจ ที่ได้ผ่านขั้นตอนการฝึกฝนอบรมโดยการเจริญศีล
สมาธิ และ ปัญญา แล้วยอมกลายเป็น กายสุจริต วาจาสุจริต และ มโนสุจริต กระทำสิ่งใด พูดสิ่งใด
คิดสิ่งใด ก็ยอมมหาโทษมิได้ ถึงเวลานั้นแม้พระเครื่องไม่มี ก็ไม่อาจทำให้เราเกิดความหวั่นไหว
หวาดกลัว ขึ้นได้เลย

พวกแกนะ เบื่อไม่จริง เคี้ยวเมื่อ เคี้ยวอยาก

นึกถึงสมัยพุทธกาล เมื่อพระพุทธองค์ทรงประชวรหนักครั้งสุดท้ายแห่งการปรินิพพาน ท่านพระอานนท์ผู้อุปัฏฐากพระองค์อยู่ตลอดเวลาได้ห้ามมานพ ผู้หนึ่งซึ่งขอร้องจะขอเข้าเฝ้า พระพุทธเจ้าขณะนั้น พระอานนท์คัดค้านอย่างเด็ดขาดไม่ให้เข้าเฝ้า แม้มานพขอร้องถึง ๓ ครั้ง ท่านก็ไม่ยอมจนกระทั่งเสียงขอกับเสียงขัดดังถึงพระพุทธองค์ พระพุทธองค์จึงตรัสว่า “อานนท์ อย่าห้ามมานพนั้นเลย จงให้เข้ามาเดี๋ยวนี้” เมื่อได้รับอนุญาตแล้วมานพ ก็เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าได้ฟังธรรม จนบรรลุมรรคผลแล้ว ขอบวชเป็นพระสาวกองค์สุดท้ายมีนามว่า “พระสุภทัตะ”

พระอานนท์ท่านทำหน้าที่ของท่านถูกต้องแล้ว ไม่มีความผิดอันใดเลยแม้แต่น้อย ส่วนที่พระพุทธเจ้าให้เข้าเฝ้านั้น เป็นส่วนพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ ที่ทรงมีต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย โดยไม่มีประมาณ ย่อมแผ่ไพศาลไปทั่วทั้งสามโลก พระสาวกรุ่นหลังกระทั่งถึงพระเถระหรือครูบา อาจารย์ผู้สูงอายุโดยทั่วไปที่มีเมตตาสูง รวมทั้งหลวงพ่อย่อมเป็นที่เคารพนับถือของชนหมู่มาก ท่านก็อุทิศชีวิตเพื่อกิจพระศาสนา ก็ไม่ค่อยคำนึงถึงความชราอาพาธของท่าน เห็นว่าผู้ใดได้ประโยชน์จากการบูชาสักการะท่าน ท่านก็อำนวยความสะดวกนั้นแก่เขา

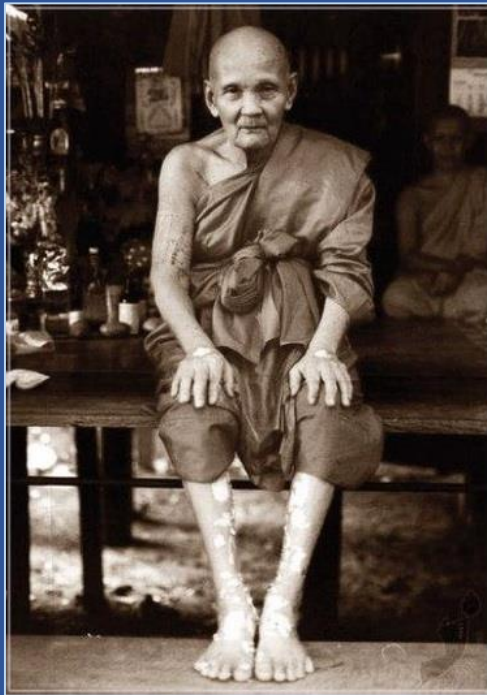

เอางานคือการทำปฏิบัติธรรมเป็นงานหลักของชีวิต
เป็นการงานที่แท้จริงของชีวิต

เมื่อครั้งที่หลวงปู่อาพาธอยู่ ได้มีลูกศิษย์กราบเรียนท่านว่า “รู้สึกเป็นห่วงหลวงปู่” ท่านได้ตอบศิษย์ผู้นั้นด้วยความเมตตาว่า “ห่วงตัวแกละเองเถอะ” อีกครั้งที่ผู้เขียนเคยเรียนหลวงปู่ว่า “ขอให้หลวงปู่พักผ่อนมากๆ” หลวงปู่ตอบทันทีว่า “พักไม่ได้ มีคนเขามากันมาก บางทีกลางคืนเขาก็มากัน เราเหมือนนกตัวนำ เราเป็นครูเขานี้ ครู...เขาตีระฆังได้เวลาสอนแล้วก็ต้องสอน ไม่สอนได้ยังไง” ชีวิตของท่านเกิดมาเพื่อเกื้อกูลธรรมแก่ผู้อื่น แม้จะอ่อนเพลียเมื่อย่ำค่ำเพียงใด ท่านก็ไม่แสดงออกให้ใครต้องรู้สึกวิตกกังวล หรือลำบากใจแต่อย่างใดเลย เพราะอาศัยความเมตตาเป็นที่ตั้ง จึงอาจกล่าวได้ว่า ปฏิปทาของท่านเป็นดั่งพระโพธิสัตว์ หรือ หน่อพุทธภูมิ ซึ่งเห็นประโยชน์ของผู้อื่นมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ดังเช่น พระโพธิสัตว์ หรือ หน่อพุทธภูมิอีกท่านหนึ่ง คือ หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด พระสุปฏิปันโน สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งหลวงปู่ได้สอนให้ลูกศิษย์ให้ความเคารพเสมือนครูอาจารย์ผู้ชี้แนะแนวทางการปฏิบัติอีกท่านหนึ่ง

หลวงปู่ได้ตัดสินใจไม่รับกิจนิมนต์ออกนอกวัดตั้งแต่ก่อน ปี พ.ศ. ๒๔๙๐ ดังนั้นทุกคนที่ตั้งใจไปกราบนมัสการและฟังธรรมจากท่านจะไม่ผิดหวังเลยว่าจะไม่ได้พบท่าน ท่านจะนั่งรับแขกบนพื้นไม้กระดานแข็งๆ หน้ากุฏิของท่านทุกวัน ตั้งแต่เช้าจรดค่ำ บางวันที่ท่านอ่อนเพลีย ท่านจะเอนกายพักผ่อนหน้ากุฏิ แล้วหาอุบายสอนเด็กวัด โดยให้อาหนังสี่ธรรมะมาอ่านให้ท่านฟังไปด้วย

เวลาเหลืออีกไม่มากแล้ว ให้รีบพากันปฏิบัติ

ข้อวัตรของท่านอีกอย่างหนึ่งก็คือ การฉันอาหารมือเดียวซึ่งท่านกระทำ มาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๐ แต่ภายหลังคือ ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๕ เหล่าสาธุศิษย์ ได้กราบนิมนต์ให้ท่านฉัน ๒ มือ เนื่องจากความชราภาพของท่าน ประกอบกับต้องรับแขกมากขึ้น ท่านจึงได้ผ่อนปรนตามความเหมาะสมแห่งอัฐภาพ ทั้งจะได้เป็นการโปรดญาติโยมจากที่ไกลๆ ที่ตั้งใจมาทำบุญถวายภัตตาหารแต่ท่าน

หลวงปู่แม้จะชราภาพมากแล้ว ท่านก็ยังอุตสาหะนั่งรับแขกที่มาจากทิศต่างๆ วันแล้ววันเล่า ศิษย์ทุกคนก็ตั้งใจมาเพื่อกราบนมัสการท่าน บางคนก็มาเพราะมีปัญหาหนักอกหนักใจแก้ไขด้วยตนเองไม่ได้ จึงมุ่งหน้ามา เพื่อกราบเรียนถามปัญหา เพื่อให้คลายความทุกข์ใจ บางคนมาหาท่านเพื่อต้องการของดี เช่น เครื่องราง ของขลัง ซึ่งก็มักได้รับคำตอบจากท่านว่า “ของดีนั้นอยู่ที่ตัวเรา พุทฺธัง ธัมมมัง สังฆัง นี้แหละของดี”

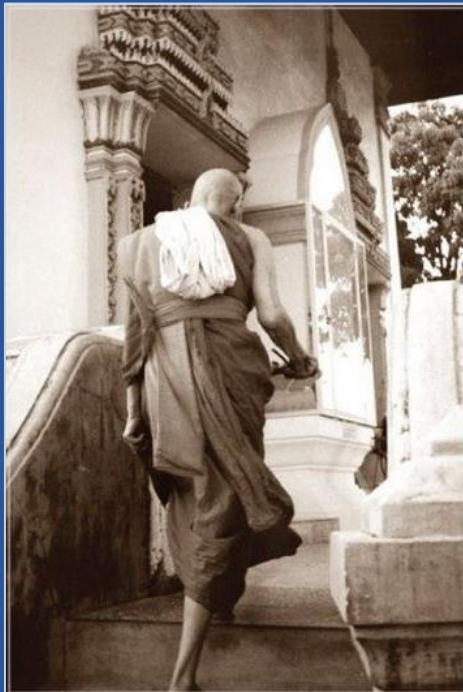
บุญ คือ ความสบายใจ
ก่อนทำก็สบายใจ
ขณะทำก็สบายใจ
ทำแล้วก็สบายใจ
คิดถึงที่ไร สบายใจทุกที

หลวงปู่ดี พรหมปัญญ์

บางคนมาหาท่านเพราะได้ยินข่าวเล่าลือถึงคุณความดี ศีลาจารีวัตรของท่านใน
ด้านต่างๆ บางคนมาหาท่านเพื่อขอหวยหวังรวยทางลัดโดยไม่อยากทำงาน แต่อยากได้เงิน
มากๆ

บางคนเจ็บไข้ไม่สบายก็มาเพื่อให้ท่านรดน้ำมนต์ เป่าหัวให้ มาขอดอกบัวบูชา
พระของท่าน เพื่อนำไปต้มดื่มให้หายจากโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ นานาสารพันปัญหา แล้วแต่ใคร
จะนำมาเพื่อหวังให้ท่านช่วยตน บางคนไม่เคยเห็นท่านก็อยากมาดูว่าท่านมีรูปร่างหน้าตา
อย่างไร บ้างแค่มาเห็นก็เกิดปิติ สบายอกสบายใจ จนลืมคำถามหรือหมดคำถามไปเลย

หลายคนเสียสละเวลา เสียค่าใช้จ่ายเดินทางไกลมาเพื่อพบท่าน ด้วยเหตุนี้ท่านจึงอุตส่าห์
นั่งรับแขกอยู่ตลอดวัน โดยไม่ได้พักผ่อนเลย และไม่เว้นแม้ยามป่วยไข้ แม้นายแพทย์ผู้ให้การดูแล
ท่านอยู่ประจำจะขอร้องท่านอย่างไร ท่านก็ไม่ยอมตามด้วยเมตตาสงสาร และต้องการให้กำลังใจแก่
ญาติโยมทุกคนที่มาพบท่าน

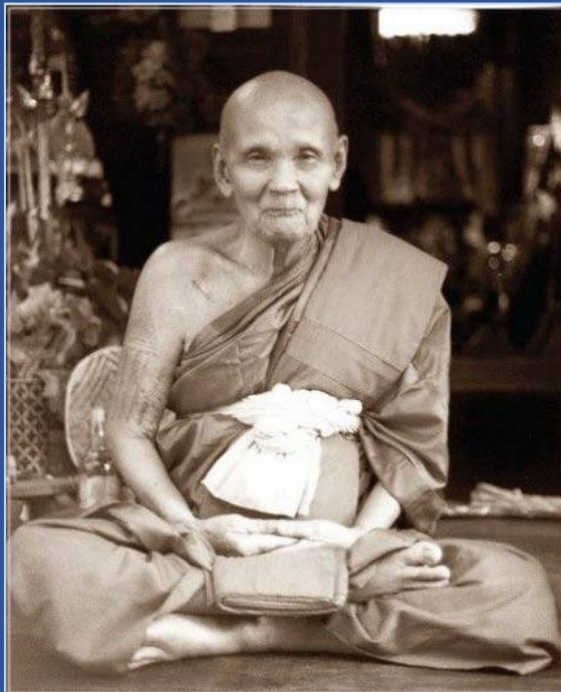
ข้าไม่มีอะไรให้แก
(ธรรม) ที่สอนไปนั้นแหละ ให้รักษาเท่าชีวิต

หลวงปู่คู่ท่านเป็นจุดพ่อของลูกศิษย์ทุกๆ คน เหมือนอย่างที่พระกรรมฐานสายพระอาจารย์มั่นเรียกหลวงปู่มั่นว่า “พ่อแม่ครูอาจารย์” ซึ่งถือเป็นคำยกย่องอย่างสูง เพื่อให้สมฐานะอันเป็นที่รวมแห่งความเป็นกัลยาณมิตร

หลวงปู่คู่ท่านให้การต้อนรับแขกอย่างเสมอหน้ากันหมด ไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ ท่านจะพูดห้ามปราม หากมีผู้มาเสนอตัวเป็นนายหน้าคอยจัดแจงเกี่ยวกับแขกที่เข้ามานมัสการท่าน ถึงแม้จะด้วยเจตนาดี อันเกิดจากความห่วงใยในสุขภาพของท่านก็ตาม เพราะท่านทราบดีว่า มีผู้ใฝ่ธรรมจำนวนมากที่อุตส่าห์เดินทางมาไกลเพื่อนมัสการ และซักถามข้อธรรมจากท่าน หากมาถึงแล้วยังไม่สามารถเข้าพบท่านได้โดยสะดวก ก็จะทำให้เสียกำลังใจ

นี่เป็นเมตตาธรรมอย่างสูงซึ่งนับเป็นโชคดีของบรรดาศิษย์ทั้งหลาย ไม่ว่าจะใกล้หรือไกล ที่สามารถมีโอกาสเข้ากราบนมัสการท่านได้โดยสะดวก หากมีผู้สนใจการปฏิบัติกรรมฐานมาหาท่าน ท่านจะเมตตาสนทนาธรรมเป็นพิเศษ อย่างไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย บางครั้งหลวงปู่ก็ได้กล่าวอะไร มาก เพียงการทักทายศิษย์ด้วยถ้อยคำสั้นๆ เช่น “เฮ้อ . . . กินน้ำชาสิ” หรือ “ว่า ไง . . . ” ฯลฯ เท่านี้ก็เพียงพอที่ยังปิติให้เกิดขึ้นกับศิษย์ผู้นั้น เหมือนดังหยาดน้ำทิพย์ชโลมให้เย็นฉ่ำ เกิดความสดชื่นตลอดร่างกายจน . . . ถึงจิต . . . ถึงใจ

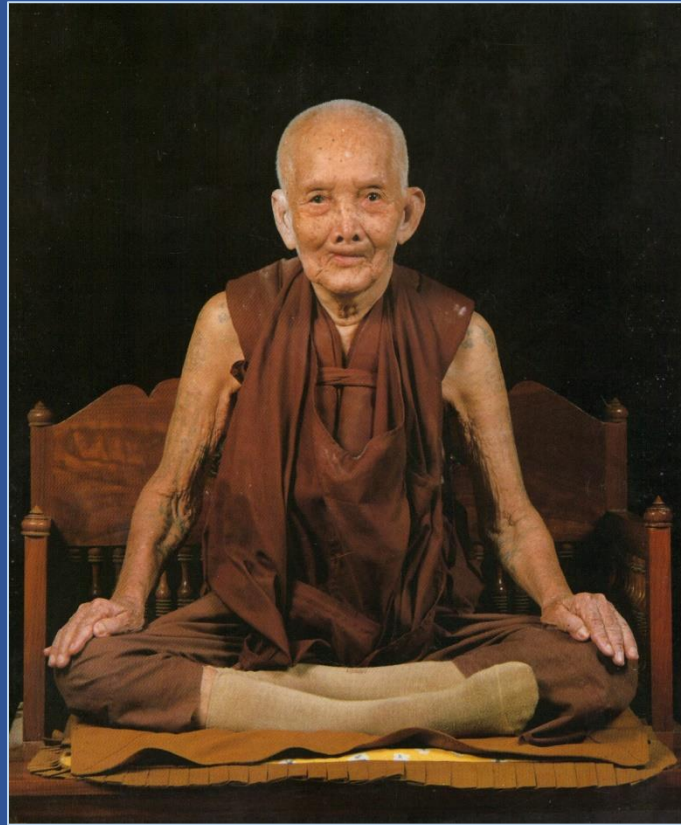

ปฏิบัติแล้ว โกรธ โลก หลง
ของแกลคนอยลงหรือเปล่านั้น
ถ้าลกลง ข้าก็ว่าแก้ไขได้

หลวงปู่ของท่านให้ความเคารพในองค์หลวงปู่ทวดอย่างมาก ทั้งกล่าวยกย่องในความเป็นผู้ที่
มีบารมีธรรมเต็มเปี่ยม ตลอดถึงการที่จะได้มาตรัสรู้ธรรมในอนาคต ให้บรรดาลูกศิษย์ทั้งหลายยึดมั่น
และหมั่นระลึกถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ ติดขัดในระหว่างการปฏิบัติธรรม หรือแม้แต่ประสบปัญหา
ในทางโลกๆ ท่านว่า หลวงปู่ทวดท่านคอยจะช่วยเหลือทุกคนอยู่แล้ว แต่ขอให้ทุกคนอย่าได้ท้อถอย
หรือละทิ้งการปฏิบัติ

ในระหว่างปี พ.ศ.๒๕๓๐ - ๒๕๓๒ ได้มีพระเถระและครูบาอาจารย์ หลายท่านเดินทางมา
เยี่ยมเยียนหลวงปู่ เช่น หลวงปู่บุดดา ถาวโร วัดกลางชูศรีเจริญสุข จังหวัดสิงห์บุรี ท่านเป็นพระ
เถระซึ่งมีอายุย่างเข้า ๙๖ ปี ก็ยังเมตตาเยี่ยมหลวงปู่ที่วัดสะแกถึง ๒ ครั้งและบรรยายกาศของการ
พบกันของท่านทั้งสองนี้ เป็นที่ประทับใจผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์อย่างยิ่ง เพราะต่างองค์ต่างอ่อนน้อม
ถ่อมตน ปราศจากการแสดงออกซึ่งทิฐิฐานะใดๆ เลย แป้งเสกที่หลวงปู่บุดดาเมตตาอบให้ หลวง
ปู่ ท่านเอามาทาที่ศีรษะเพื่อแสดงถึงความเคารพอย่างสูง

หลวงปู่บุดดา ถาวโร วัดกลางชูศรีเจริญสุข

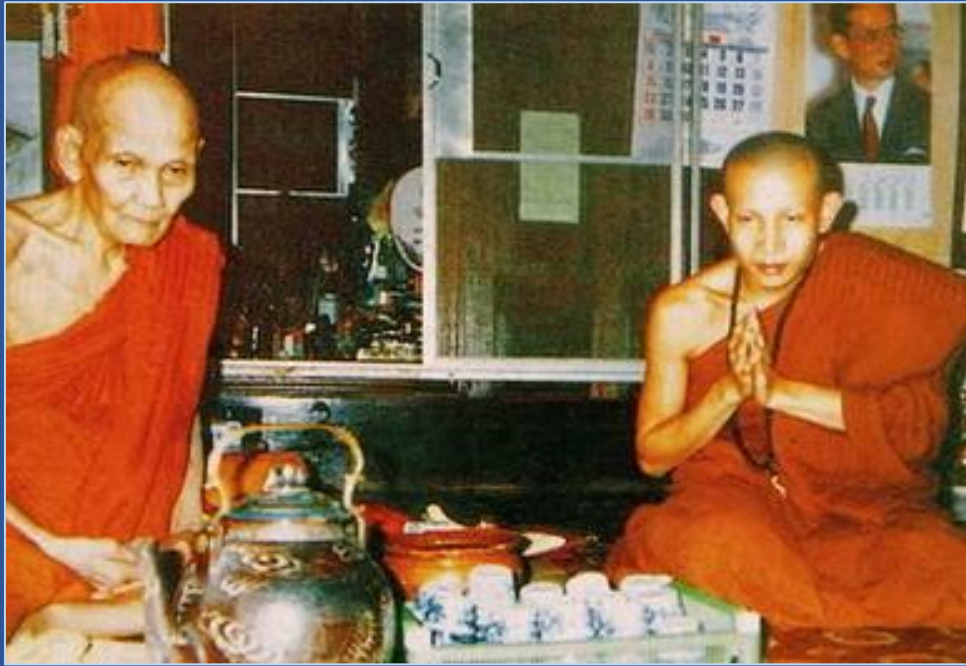
หลวงปู่โง่น โสรโย วัดพระพุทธบาทเขารวก

หลวงปู่โง่น กับ หลวงปู่ตุ๋ณ วัดสะแก

พระเถระอีกท่านหนึ่งซึ่งได้เดินทางมาเยี่ยมหลวงปู่ตุ๋ณค่อนข้างบ่อยครั้ง คือ หลวงปู่โง่น โสรโย วัดพระพุทธบาทเขารวก จังหวัดพิจิตร ท่านมีความห่วงใยในสุขภาพของหลวงปู่ตุ๋ณอย่างมาก โดยได้สั่งให้ลูกศิษย์จัดทำป้ายกำหนดเวลารับแขกในแต่ละวันของหลวงปู่ตุ๋ณ เพื่อเป็นการถนอมธาตุขันธ์ของหลวงพ่ให้อยู่ได้นาน ๆ แต่อย่างไรก็ดีไม่ช้าไม่นานหลวงปู่ตุ๋ณก็ให้นำป้ายออกไปเพราะเหตุแห่งความเมตตา ที่ท่านมีต่อผู้คนที่ทั้งหลาย

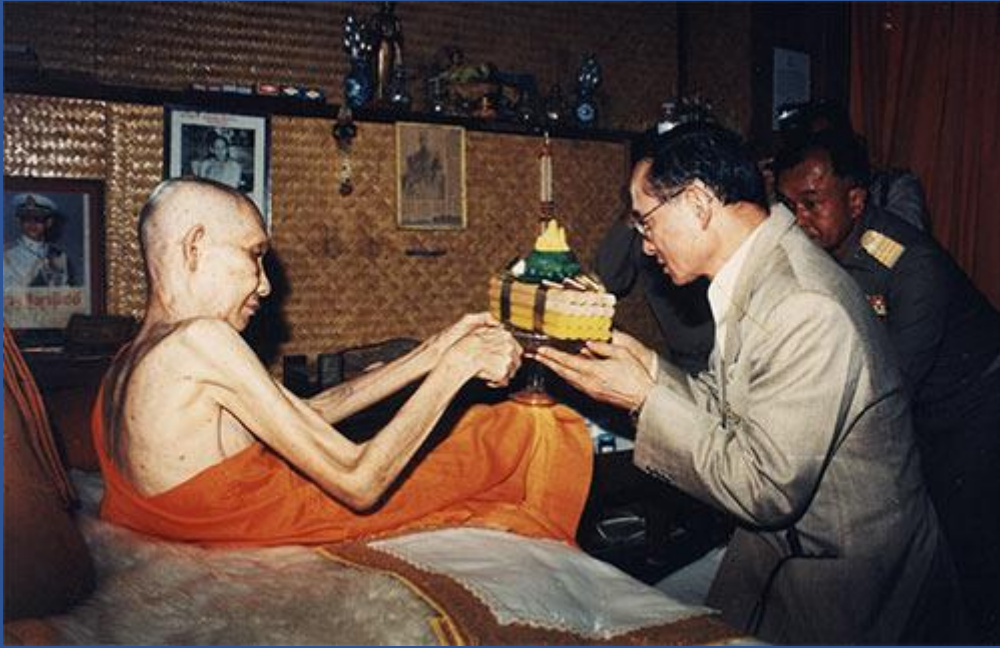
ในระยะเวลาเดียวกันนั้น ท่านเป็นศิษย์ของหลวงปู่โง่น โสรโย ก็ได้เดินทางมาราบนมัสการหลวงปู่ตุ๋ณ ๒ ครั้งโดยท่านได้เล่าให้ฟังภายหลังว่า เมื่อได้มาพบหลวงปู่ตุ๋ณ จึงได้รู้ว่าหลวงปู่ตุ๋ณก็คือ พระภิกษุชราภาพที่ไปสอนท่านในสมาธิในช่วงที่ท่านอธิษฐานเข้ากรรมปฏิบัติไม่พูด ๗ วัน ซึ่งท่านก็ได้แต่กราบระลึกถึงอยู่ตลอดทุกวัน โดยไม่รู้ว่าพระภิกษุชราภาพรูปนี้คือใคร กระทั่งได้มีโอกาสมาพบหลวงปู่ตุ๋ณที่วัดสะแก เกิดรู้สึกเหมือนดังพ่อลูกที่จากกันไปนานๆ แม้ครั้งที่ ๒ ที่พบกับหลวงปู่ตุ๋ณ หลวงปู่ตุ๋ณก็ได้พูดสอนให้ท่านเร่งความเพียร เพราะหลวงพ่จะอยู่อีกไม่นาน

หลวงปู่ดู่กับครูบาบุญชุ่ม ณ วัดสะแก

ครูบาบุญชุ่ม ญาณสํวโร (พระไทยที่ชาวพม่า-เนปาล-ภูฏานศรัทธา) ยังได้เล่าว่า ท่านตั้งใจจะกลับไปวัดสะแกอีกเพื่อหาโอกาสไปอุปัฏฐากหลวงปู่ดู่ แต่แล้วเพียงระยะเวลาไม่นานนักก็ได้ข่าวว่า หลวงปู่ดู่ มรณภาพ ยิ่งความสลดสังเวชใจแก่ท่าน ท่านได้เขียนบันทึกความรู้สึกในใจของท่านไว้ในหนังสืองานพระราชทานเพลิงศพหลวงปู่ดู่ ตอนหนึ่งว่า

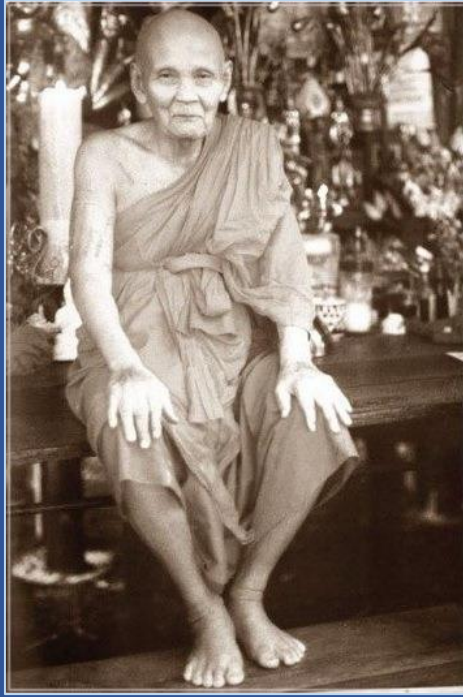
“...หลวงปู่ท่านมรณภาพสิ้นไป เปรียบเสมือนดวงอาทิตย์ ที่ให้ความสว่างส่องแจ้งในโลกดับไป อุปมาเหมือนดังดวงประทีปที่ให้ความสว่างไสวแก่ลูกศิษย์ได้ดับไป ถึงแม้ พระเดชพระคุณหลวงปู่ได้มรณภาพไปแล้ว แต่บุญญาบารมีที่ท่านแผ่เมตตาและรอยยิ้ม อันอímเอิบยังปรากฏฝังอยู่ในดวงใจอาตมา มิอาจลืมได้ ....ถ้าหลวงปู่มีญาณรับทราบ และแผ่เมตตาลูกศิษย์ลูกหาทุกคน ขอให้พระเดชพระคุณหลวงปู่เข้าสู่ พระนิพพานเป็นอมตะแต่ท่านเทอญ กระผมขอกราบคารวะพระเดชพระคุณหลวงปู่ พรหมปัญโญ ด้วยความเคารพสูงสุด”

ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงเข้าเยี่ยม หลวงพ่อเกษม ภายในกุฏิที่สุสานไตรลักษณ์

นอกจากนี้ยังมีพระเถระอีกรูปหนึ่งที่ควรกล่าวถึง เพราะหลวงปู่ดูให้ความยกย่องมากในความเป็นผู้มีคุณธรรมสูง และเป็นแบบอย่างของผู้ที่มีความเคารพในพระรัตนตรัยเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งหลวงปู่ได้แนะนำสานุศิษย์ให้ถือท่านเป็นครูอาจารย์อีกท่านหนึ่งด้วย นั่นก็คือ หลวงพ่อเกษม เขมโก แห่งสุสานไตรลักษณ์ จังหวัดลำปาง

นับแต่ พ.ศ. ๒๕๒๗ เป็นต้นมา สุขภาพของหลวงปู่เริ่มแสดงไตรลักษณ์ ให้ปรากฏอย่างชัดเจน สังขารร่างกายของหลวงปู่ซึ่งก่อเกิดมาจากธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ และมีใจครองเหมือนเราๆ ท่านๆ เมื่อสังขารผ่านมานานวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้ามีการใช้งานมากและพักผ่อนน้อย ความทรุดโทรมก็ย่อมเกิดเร็วขึ้นกว่าปรกติกล่าวคือ สังขารร่างกายของท่านได้เจ็บป่วยอ่อนเพลียลงไปเป็นลำดับ ในขณะที่บรรดาลูกศิษย์ลูกหาทั้งญาติโยมและบรรพชิตก็หลังไหลกันมานมัสการท่านเพิ่มขึ้นทุกวัน ในท้ายที่สุดแห่งชีวิตของหลวงปู่ ด้วยปณิธานที่ตั้งไว้ว่า “สู้แค่ตาย” ท่านใช้ความอดทนอดกลั้นอย่างสูง แม้บางครั้งจะมีโรคมาระเบิดเบียดเบียนอย่างหนัก ท่านก็อุทิศสำหรับออกโปรดญาติโยมเป็นปกติ พระที่อุปัฏฐากท่านได้เล่าให้ฟังว่า บางครั้ง ถึงขนาดที่ท่านต้องพุงตัวเองขึ้นด้วยอาการสั่นและมี

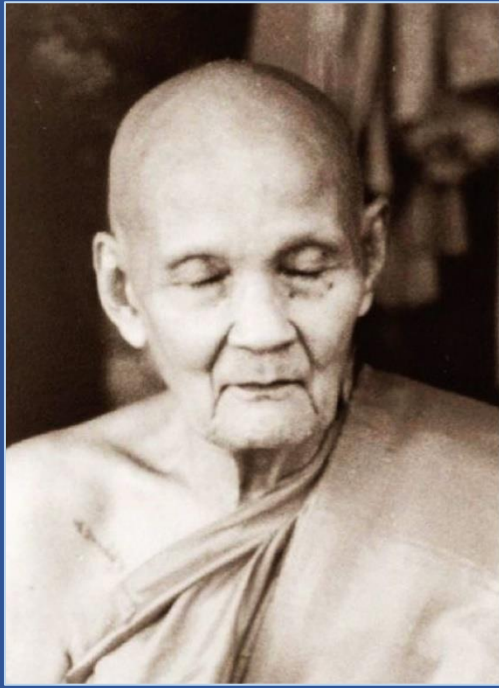
ขอไถ่ลงมือทำทันที ข้ารับรองว่าต้องสำเร็จ
ส่วนจะช้าหรือเร็วนั้น อยู่ที่ความเพียรของผู้ปฏิบัติ

น้ำตาคลอ बै่า ท่านก็ไม่เคยปรึกษาให้ใคร ต้องเป็นกังวลเลย ในปีท้ายๆ ท่านถูกตรวจพบว่าเป็นโรค
ลึ้นหัวใจรั่ว แม้นายแพทย์จะขอร้องท่านเข้าพักรักษาตัวที่โรงพยาบาล ท่านก็ไม่ยอมไป ท่านเล่าให้ฟัง
ว่า “แต่ก่อนเราเคยอยากดี เมื่อดีแล้วก็เอาให้หายอยาก อย่างมากก็สู้อแค่ตาย ใครจะเหมือนข้า ข้าบน
ตัวตาย”

มีบางครั้งได้รับข่าวว่าท่านล้มขณะกำลังลุกเดินออกจากห้องเพื่อออกโปรดญาติโยมคือ
ประมาณ ๖ นาฬิกา อย่างที่เคยปฏิบัติอยู่ทุกวันโดยปกติในยามที่สุขภาพของท่านแข็งแรงดี ท่านจะ
เข้าจำวัดประมาณสี่ห้าทุ่ม แต่กว่าจะจำวัดจริงๆ ประมาณเที่ยงคืนหรือตีหนึ่ง แล้วมาตื่นนอนตอน
ประมาณตีสาม มาช่วงหลังที่สุขภาพของท่านไม่แข็งแรง จึงตื่นตอนประมาณตีสี่ถึงตีห้า เสร็จกิจทำ
วัตรเช้าและกิจธุระส่วนตัว แล้วจึงออกโปรดญาติโยมที่หน้ากุฏิ

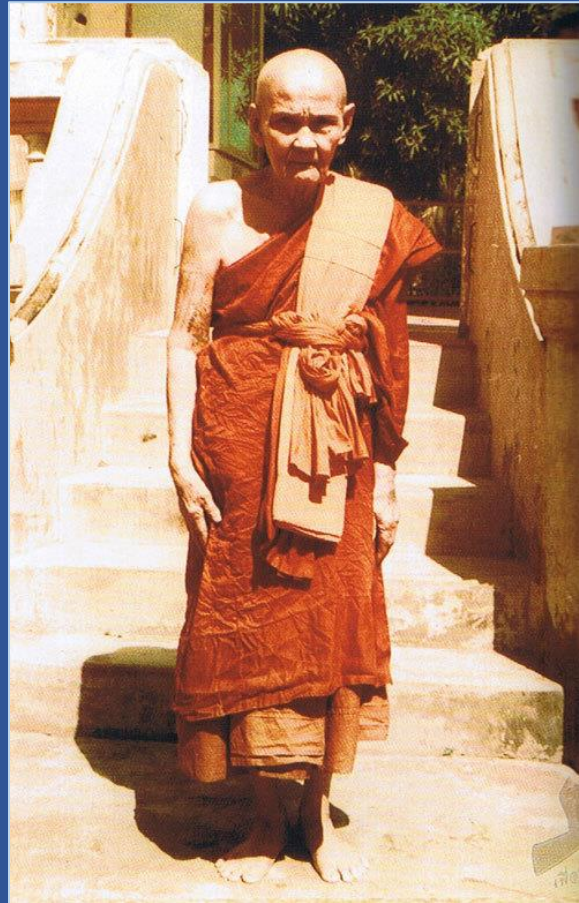
ประมาณปลายปี พ.ศ.๒๕๓๒ หลวงปู่ดู่พูดบ่อยครั้งในความหมายว่า ใกล้ถึงเวลาที่ท่านจะ
ละสังขารนี้แล้ว ในช่วงท้ายของชีวิตท่าน ธรรมที่ถ่ายทอดยิ่งเด่นชัดขึ้น มิใช่ด้วยเทศนาธรรมของท่าน
หากแต่เป็นการสอนด้วยการปฏิบัติให้ดู โดยเฉพาะอย่างยิ่งปฏิบัติทาในเรื่องของความอดทน สมดังที่

ขยันก็ให้ทำ ชี้แจงก็ให้ทำ
ถ้าวันไหนยังกินข้าวอยู่ก็ต้องทำ
วันไหนเลิกกินข้าวแล้วนั้นแหละ จึงค่อยเลิกทำ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ประทานไว้ในโอวาทปาฏิโมกข์ว่า “**ขันติ ปรมมัง ตโป ตีติกขา ความอดทน เป็นตบะอย่างยิ่ง**” แทบจะไม่มีใครเลยนอกจากโยมอุปัฏฐากใกล้ชิดที่ทราบว่า ที่ท่านนั่งรับแขกบนพื้นไม้กระดานแข็งๆ ทุกวันๆ ตั้งแต่เช้าจรดค่ำ เป็นระยะเวลานับสิบๆ ปี ด้วยอาการยิ้มแย้มแจ่มใส ใครทักขี้ใจมา ท่านก็แก้ไขให้ได้รับความสบายใจกลับไป แต่เบื้องหลัง ก็คือ ความลำบากทางธาตุชั้นร์ของท่าน ที่ท่านไม่เคยปริปากบอกใคร กระทั่งวันหนึ่ง โยมอุปัฏฐากได้รับการไหว้วานจากท่านให้เดินไปซื้อยาทาแผลให้ท่าน จึงได้มีโอกาสดูและได้เห็นแผลที่ก้นท่าน ซึ่งมีลักษณะแตกซำๆ ซากๆ ในบริเวณเดิม เป็นที่สลดใจจนไม่อาจกลืนน้ำตาเอาไว้ได้

ท่านจึงเป็นครูที่เลิศ สมดังพระพุทธโอวาทที่ว่า สอนเขาอย่างไรพึงปฏิบัติให้ได้อย่างนั้น ดังนั้น ธรรมในข้อ “อนัตตา” ซึ่งหลวงปู่ท่านยกไว้เป็นธรรมชั้นเอก ท่านก็ได้ปฏิบัติให้เห็นเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของศิษย์ทั้งหลายแล้วถึงข้อปฏิบัติ ต่อหลักอนัตตาไว้อย่างบริบูรณ์ จนแม้ความอภัยอาวรณ์ในสังขารร่างกายที่จะมาหน่วงเหนี่ยว หรือสร้างความทุกข์ร้อนแก่จิตใจท่านก็มีได้ปรากฏให้เห็นเลย

ในตอนบ่ายของวันก่อนหน้าที่ท่านจะมรณภาพ ขณะที่ท่านกำลังเอนกายพักผ่อนอยู่นั้น ก็มีนายทหารอากาศผู้หนึ่งมากราบนมัสการท่าน ซึ่งเป็นการมาครั้งแรก หลวงปู่ดูได้ลุกขึ้นนั่งต้อนรับด้วยใบหน้าที่สดใส ราศีเปล่งปลั่งเป็นพิเศษ กระทั่งบรรดาศิษย์ ณ ที่นั้นเห็นผิดสังเกต หลวงปู่แสดงอาการยินดีเหมือนรอคอย บุคคลผู้นี้มานานท่านว่า “ต่อไปนี่ข้าจะได้หายเจ็บหายไข้เสียที” ไม่มีใครคาดคิดมาก่อนว่า ท่านกำลังโปรดลูกศิษย์คนสุดท้ายของท่าน หลวงปู่ดูท่านได้ย่ำในตอนท้ายว่า “ข้าขอฝากให้แกไปปฏิบัติต่อ”

ในคืนนั้นก็ยังมีคณะศิษย์มากราบนมัสการท่านซึ่งการมาในครั้งนี้ไม่มีใครคาดคิดมาก่อน เช่นกันว่าจะเป็นการมาพบกับสังขารธรรมของท่าน เป็นครั้งสุดท้ายแล้ว หลวงปู่ดูได้เล่าให้ศิษย์คณะนี้ฟังด้วยสีหน้าปรกติว่า “ไม่มีส่วนหนึ่งส่วนใดในร่างกายข้าที่ไม่เจ็บปวดเลย ถ้าเป็นคนอื่นคงเข้าห้อง

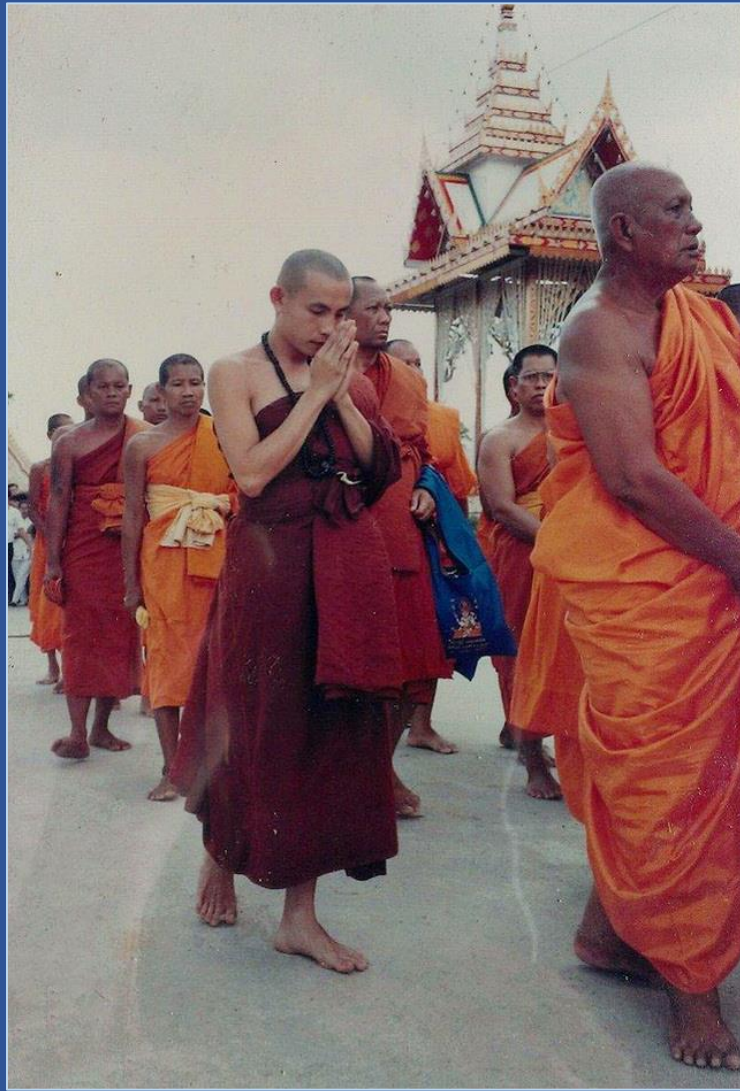
ไอชียูไปนานแล้ว”พร้อมทั้งพูดหนักแน่นว่า “ข้าจะไปแล้วนะ” ท้ายที่สุดท่านก็เมตตากล่าว้าให้ทุกคนตั้งอยู่ในความไม่ประมาท “ถึงอย่างไรก็ขออย่าได้ทิ้งการปฏิบัติ ก็เหมือนนักมวยขึ้นเวทีแล้วต้องชกอย่ามัวแต่ตั้งท่าเงอะงะๆ” นี้ดูจะเป็นปัจฉิมโอวาทแห่งผู้เป็นพระบรมครูของผู้เป็นศิษย์ทุกคน อันจะไม่สามารถลืมเลือนได้เลย

หลวงปู่ได้ละสังขารไปด้วยอาการอันสงบด้วยโรคหัวใจในกุฏิท่าน เมื่อเวลาประมาณ ๕ นาฬิกาของวันพุธที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๓ อายุ ๘๕ ปี ๘ เดือน อายุพรรษา ๖๕ พรรษา สังขารธรรมของท่านได้ตั้งบำเพ็ญกุศลโดยมีเจ้าภาพ สวดอภิธรรมเรื่อยมาทุกวันมิได้ขาด ตลอดระยะเวลา ๔๕๙ วัน จนกระทั่งได้รับพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษ ในวันเสาร์ที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๔

พิธีบำเพ็ญกุศล และ พิธีพระราชทานเพลิงศพหลวงปู่

พิธีพระราชทานเพลิงศพหลวงปู่ดู่

พระคุณเจ้าหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ ได้อุปสมบทและจำพรรษาอยู่ ณ วัดสะแก มาโดยตลอด จนกระทั่งมรณภาพ ยิ่งความเศร้าโศกและอาลัยแก่ศิษยานุศิษย์ และผู้เคารพรักท่านเป็นอย่างยิ่ง อุปมาดังดวงประทีปที่เคยให้ความสว่างไสวแก่ศิษยานุศิษย์ได้ดับไป แต่เมตตากรุณาและคำสั่งสอนของท่านจะยังปรากฏอยู่ในดวงใจของศิษยานุศิษย์และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านตลอดไป บัดนี้ สิ่งที่ยังคงอยู่มิใช่สังขารธรรมของท่าน หากแต่เป็นหลวงปู่ดู่องค์แท้ที่ศิษย์ทุกคนจะเข้าถึงท่านได้ด้วยการสร้างคุณงามความดีให้เกิดให้มีขึ้นที่ตนเอง สมดังที่ท่านได้กล่าวไว้เป็นคติว่า

“ตราบใดก็ตามที่แกยังไม่เห็นความดีในตัว ก็ยังไม่นับว่าแกรู้จักข้า แต่ถ้าเมื่อใด แกเริ่มเห็นความดีในตัวเองแล้ว เมื่อนั้น...ข้าจึงว่าแกเริ่มรู้จักข้าดีขึ้นแล้ว”

ธรรมทั้งหลายที่ท่านได้พร่ำสอน ทุกวรรคตอนแห่งธรรมที่บรรดาศิษย์ได้น้อมนำมาปฏิบัติ นั้น ก็คือการทำท่านได้เพาะเมล็ดพันธุ์แห่งความดีงามบนดวงใจของศิษย์ทุกคน ซึ่งนับวันจะเติบโตใหญ่ ผลิดอกออกผลเป็นสติและปัญญาบนลำต้นที่แข็งแรงคือ **สมาธิ** และบนพื้นดินที่มั่นคงแน่นอนหนาคือ **ศีล** สมดังเจตนารมณ์ที่ท่านได้ทุ่มเททั้งชีวิต ด้วยเมตตาธรรมอันยิ่ง อันจักหาได้ยากทั้งในอดีต ปัจจุบัน และ อนาคต...

วัตถุมงคล หลวงปู่ดู่ วัดสะแก

พระพุทธรูป ศิลปะเชียงแสน ปลุกเสกโดย หลวงปู่ดู่ วัดสะแก ปี 2509 รุ่นพิเศษ

พระพุทธรูป จำลองพระแก้วมรกต วัดสะแก ปลุกเสกโดยหลวงปู่ดู่ ราวปีพ.ศ. 2518

พระบูชาหลวงปู่ดู่ วัดสะแก อยุธา ฉลองสิริอายุ 78 ปี พ.ศ. 2525

พระพุทธรูป วัดสะแก ปลุกเสกโดย หลวงปู่ตุ๋ ปีพ.ศ. 2529

รุ่นพระพุทธรูปมหาลาภ ได้ฐานบรรจุพระเครื่อง ยันต์และลูกอม

พระรูปหล่อหลวงปู่ดู รุ่นพิเศษ ได้รับเมตตาอธิษฐานจิตจากหลวงปู่ดู ในปี 2532
ซึ่งแบบพิมพ์นั้นจะมีลักษณะของหลวงปู่นั่งสมาธิแบบเต็มองค์

เหรียญหยดน้ำหลวงปู่ดู่ พ.ศ. 2532 พระชนมายุ 85 ปี รุ่งมีอุณาโลม ด้านหลังมีโค้ดและรอยจาร

เหรียญหยดน้ำหลวงปู่ พ.ศ. 2532 พระชนมายุ 85 ปี รุ่มีอุณาโลม ด้านหลังมีโค้ดและรอยจาร

เหรียญหยดน้ำหลวงปู่ดู๋ วัดสระแก อโยธยา สุพรรณบุรี ปี 2533

วัดสะแก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วัดสะแก ตั้งอยู่ตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สังกัดสงฆ์ ฝ่ายมหานิกาย

อาณาเขตวัด ทิศเหนือ ติดกับคลองบ้านธนูและคลองข้าวเม่า

ทิศใต้ ติดถนนสาธารณะ

ทิศตะวันออก ติดลำรางสาธารณะ

ทิศตะวันตก ติดลำรางสาธารณะ ไหลจากท้องนาสู่คลองข้าวเม่า

วัดสะแก ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาประมาณ พ.ศ. 2525

วัดสะแก เป็นวัดเก่าแก่ เดิมทีเดียวตั้งอยู่ที่วัดคลังทอง (วัดโกโรโกโส ในปัจจุบัน) ตำบลข้าวเม่า สร้างเป็นวัดขึ้นในสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา ตอนพม่ายกทัพมาล้อมกรุงศรีอยุธยา และตีกรุงศรีอยุธยาแตก เภาวัดวาอาราม ไหล่ฆ่าคนไทยตายเป็นจำนวนมาก และขนเอาทรัพย์สินของคนไทยซึ่งนำไปฝังไว้ที่วัดคลังทองเป็นจำนวนมาก พระยาตากสินต่อสู้กับพม่าและตีทหารพม่าถอยทัพไป บังเอิญตรงนั้นมีคลองเล็กๆ อยู่ จึงตั้งชื่อคลองนั้นว่า คลองชนะ และพาทหารเดินทางต่อไปสว่างที่อุทัย จึงตั้งชื่อว่า บ้านอุทัย มาถึงทุกวันนี้

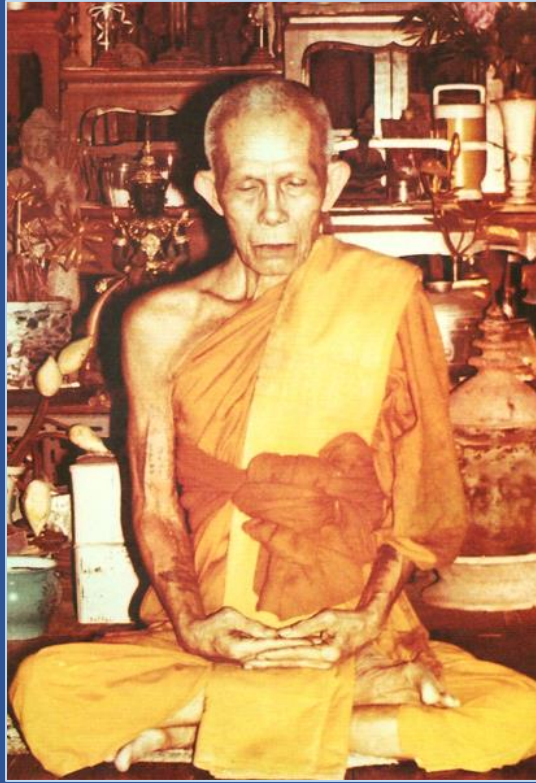
สันนิษฐานว่า วัดสะแกอาจจะสร้างมาตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาแตกครั้งที่ 2 ก็ได้ โดยย้ายจากวัดคลังทองข้ามฝั่งมาตำบลธนู เหตุที่ย้ายจากวัดคลังทอง เพราะเมื่อถึงหน้าน้ำ น้ำจะท่วมทุกปี เนื่องจากไม่มีเขื่อนกั้นเหมือนสมัยปัจจุบัน และสถานที่ที่จะสร้างวัดสะแกในปัจจุบันก็เป็นที่เนินสูง มี

พระโบราณคณิสสร (ใหญ่) ตินณสุวัณโณ

ต้นไม้ขนาดชนิด เช่น ต้นตะเคียน มะขวิด จัน เป็นต้น หลังศาลาใหญ่มีสระน้ำ ขอบสระน้ำเต็มไปด้วยต้นสะแก จีว มะม่วง คาง สะเดา แสมสาร ตะเคียน ส่วนสระน้ำนั้นคงขุดดินมาถม เพื่อจะสร้างอุโบสถหลังเก่า กลางลานวัดมีต้นตะเคียนใหญ่ขนาดสองคนโอบไม่รอบและมีต้นตาลสูงตระหง่านกลางต้นตะเคียน ต่อมาเมื่อมีเรือขุด ชื่อ เรือหลวงจบกกระบวนยุทธ ได้มาทำการขุดลอกคลอง ทางวัดได้ให้พนดินกลบสระน้ำจนเต็มและเอาต้นไม้ ออก คณะศิษย์ได้ขอพื้นดินนาของหลานสาวหลวงพ่อใหญ่ (พระโบราณคณิสสร) มาถมจนเต็มลานวัด และซื้อดินลูกรังมาถมจนมีเนื้อที่กว้างขึ้น เว้นต้นโพธิ์ใหญ่ 1 ต้น ที่ไม่โค่น ด้านตะวันออกมีแต่ป่าไม้ กอไผ่ และต้นสะแก เต็มไปหมด ปัจจุบันนี้ไม่มีแล้ว

วัดสะแก ได้รับการพัฒนาปรับปรุงและมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับมาโดยลำดับ เพราะมีท่านคณาจารย์ที่มีความสามารถหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลวงปู่ใหญ่ ตินณสุวัณโณ* ท่านมีความสามารถในการปกครองและการบริหาร จะเห็นได้ว่า ในช่วงที่ท่านปกครองวัดสะแกในฐานะเจ้า

หลวงปู่ศรี (สีห์) พินทสุวณฺโณ (บํารุงกิจ)

อาวาส ในระหว่างปี พ.ศ. 2481 - 2525 นั้น ท่านได้พัฒนาปรับปรุงซ่อมแซมและดำเนินการก่อสร้างอาคารศาสนสถานต่าง ๆ ของวัดไว้อย่างมากมาย อีกทั้งท่านเป็นผู้ดำริให้มีการจัดสร้างวัดถมุงคลของวัดสะแกอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2493 โดยท่านได้มอบหมายให้ หลวงปู่ตุ้ พรหมปัญโญ เป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งในปีดังกล่าววัดสะแกได้จัดสร้างพระเครื่องและวัดถมุงคลเนื้อผงพุทธคุณและเนื้อดินเผามากมายหลายแบบพิมพ์ ส่วน หลวงปู่ศรี (สีห์) พินทสุวณฺโณ (บํารุงกิจ)* นั้น ท่านเป็นคณาจารย์เป็นที่ยอมรับกันในด้านพุทธคุณ หมอรักษาโรค หมอดู เป็นที่ยอมรับของบรรดาลูกศิษย์อย่างมากมาย ด้านวัดถมุงคลที่ท่านสร้างขึ้นนั้น บรรดาลูกศิษย์ได้ประจักษ์และยอมรับถึงพุทธานุภาพและความศักดิ์สิทธิ์ และหลวงปู่ตุ้ ได้มีโอกาสร่วมกับหลวงปู่ศรี จัดสร้างวัดถมุงคลของวัดสะแกหลายวาระ อีกทั้งหลวงปู่ตุ้ ยังได้นำแบบพิมพ์พระ โดยเฉพาะพิมพ์รูปพระพรหมแบบต่าง ๆ ของหลวงปู่ศรี มาจัดสร้างเป็นวัดถมุงคลของท่านไว้มากมายเช่นกัน จะเห็นว่า คณาจารย์ทั้งสองท่าน มีความสำคัญต่อวัดสะแกและมีความสัมพันธ์โดยตรงต่อ หลวงปู่ตุ้ พรหมปัญโญ ดังที่กล่าวมาแล้วแต่ต้น

รายนามเจ้าอาวาส วัดสะแก ตำแหน่งและสมณศักดิ์

๑ พระอธิการรูป	พระอุปัชฌาย์
๒ พระครูญาณอุทัย (หรั่ง)	พระอุปัชฌาย์ และเจ้าคณะอำเภออุทัย
๓ พระอธิการแต่	ประมาณ พ.ศ.๒๔๖๐
๔ พระครูญาณอุทัย (หารณ์)	พระอุปัชฌาย์ และเจ้าคณะอำเภออุทัย
๕ พระครูอุทัยวุฒิกरण (รอด)	พระอุปัชฌาย์ และเจ้าคณะอำเภออุทัย
๖ พระโบราณคณิสสร (ใหญ่) ติณณสุวณโณ	เจ้าคณะอำเภออุทัย และที่ปรึกษาเจ้าคณะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.๒๔๘๑ – ๓ เมษายน พ.ศ.๒๕๒๕
๗ พระครูถาวรสีลาจาร (หลาบ ธรรมสุวณโณ)	นักธรรมตรี ๒๐ เมษายน ๒๕๒๕ – ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗
* พระบุญเสริม ปวทุมโณ	นักธรรมเอก รองเจ้าอาวาส รักษาการเจ้าอาวาส ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ – ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘
๘ พระอธิการสมทบ โอบาริโก	นักธรรมเอก ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ – ๒๗ มิถุนายน ๒๕๔๔
* พระบุญเสริม ปวทุมโณ	นักธรรมเอก รองเจ้าอาวาส รักษาการเจ้าอาวาส ตั้งแต่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๔๔
๙ พระครูพิศาลธรรมรักษ์ (พระมหาสาที สีลธมฺโม)	เจ้าคณะตำบลธนู เจ้าอาวาส พ.ศ. ๒๕๔๗ – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2563)

พระโบราณคณิสสร (ใหญ่) ตินณสุวัณโณ

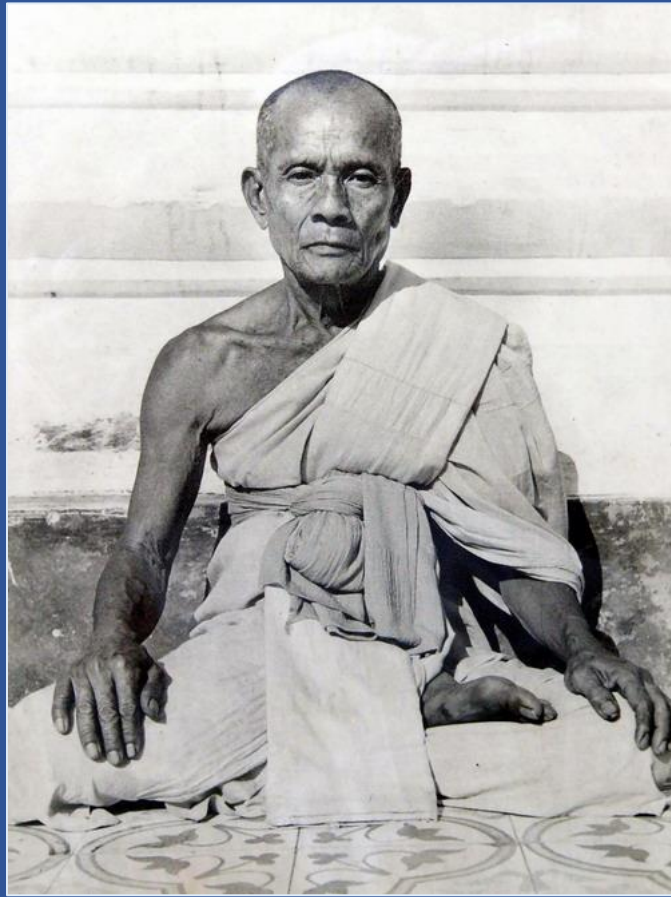

ประวัติพระโบราณคณิสสร (ใหญ่) ตินณสุวัณโณ

พระโบราณคณิสสร (ใหญ่) ตินณสุวัณโณ (คชพิมพ์) นามบิดา กำนันแพ นามมารดา นางเชย คชพิมพ์ เกิดเมื่อวันพุธ แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๔ ปีฉลู ตรงกับวันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๒ ณ บ้านข้าวเม่า เลขที่ ๒๙ หมู่ที่ ๖ ตำบลข้าวเม่า อำเภออุทัย พระนครศรีอยุธยา

บรรพชา/อุปสมบท

เมื่ออายุ ๑๕ ปี บรรพชาเป็นสามเณร ณ วัดขุนทิพย์ อำเภออุทัย พระนครศรีอยุธยา และเมื่ออายุครบ ๒๑ ปี ได้อุปสมบท ณ วัดขุนทิพย์ อำเภออุทัย พระนครศรีอยุธยา ตรงกับวันที่ ๒๗ เมษายน เวลา ๐๗.๕๐ น. หลวงพ่อกลิ่นเป็นพระอุปัชฌาย์ พระอาจารย์แต่ วัดสะแก เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระอาจารย์พัน วัดขุนทิพย์ เป็นพระอนุสาวนาจารย์

การศึกษา

เมื่ออายุ ๑๐ ปี โยมบิดานำไปฝากให้เรียนหนังสือไทยและขอม สำนักท่านอาจารย์หมอก วัดสะแก เรียนมูลกัจจายนะในสำนักอาจารย์เย็น วัดขุนทิพย์ อาจารย์จัน วัดทอง คลองบางจาก อาจารย์คง วัดพลับ (ราชสีหธาราม) เรียนธรรมบทกับอาจารย์พระมหาปี วัดพระเชตุพน มูลกัจจายนะ กับพระอาจารย์จ้อย วัดอนงคาราม พอแปลหนังสือบาลีได้แล้ว กลับมาสอนหนังสืออยู่วัดขุนทิพย์ ประมาณ ๑ ปีเศษ แล้วย้ายมาอยู่วัดสะแก เพื่อสอนหนังสือเด็กและสามเณรของพระอาจารย์แต่ วัดสะแก ตรงกับวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๔๕๕

ความรู้พิเศษ

ท่านสนใจในวิชาช่างไม้ วิชาแพทย์แผนโบราณ ท่านค้นคว้าสรรพคุณสมุนไพรจนสามารถ ประกอบยาแก้ลมอัมพาตและยาลมเบื้องสูงได้

สมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๔๘๑ เป็นพระครูฐานานุกรมของพระญาณไตรโลก (ฉาย) วัดพนัญเชิง ที่ พระครูสังฆรักษ์

พ.ศ. ๒๔๘๙ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะอำเภอชั้นตรี
ที่พระครูอุทัยคนารักษ์

พ.ศ. ๒๔๙๒ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นเจ้าคณะอำเภอ ชั้นโท

พ.ศ. ๒๔๙๘ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นเจ้าคณะอำเภอ ชั้นเอก

พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นเจ้าคณะอำเภอ ชั้นพิเศษ

พ.ศ. ๒๕๑๖ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะ ที่ พระโบราณคณิสสร

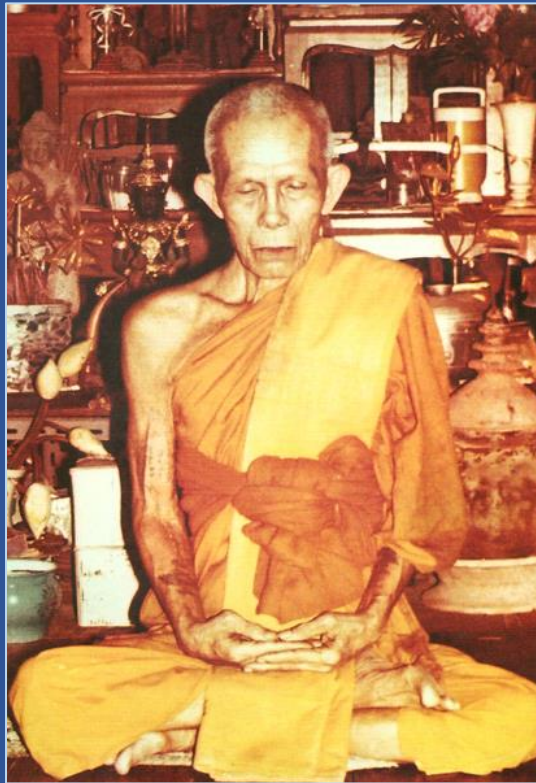
ตลอดเวลาที่ผ่านมาในชีวิตของท่าน ไม่ปรากฏว่าท่านอาพาธจนถึงล้มหมอนนอนเสื่อ หรือต้องเข้ารับการรักษาพยาบาลในที่แห่งใด มีบ้างแต่เพียงอาการไม่สบายเพียงเล็กน้อย อาจเป็นเพราะท่านมีความรู้เรื่องสมุนไพร หรือเพราะกุศลเก่าของท่านก็ได้ พออายุท่านได้ ๙๐ ปีผ่านไป เริ่มมีอาการฉันทน้อยลงๆ โดยลำดับ อาการอ่อนเพลียปรากฏให้เห็นได้ชัด สติสัมปชัญญะดีตลอดเวลา สัญญาความจำดี เรื่องเก่าแม้นานก็จำได้ไม่คลาดเคลื่อน คำว่า ‘หลง’ ตามที่ชาวบ้านรู้จักกัน ไม่มีในชีวิตของท่าน แต่ลืมนิดบ้างเป็นครั้งคราว การสนทนาปราศรัยกับศิษยานุศิษย์และญาติมิตรที่มากราบคารวะน้อยลง จนกระทั่งถามคำพูดคำ แต่อาการยิ้มแย้มแจ่มใสยังมีอยู่เสมอ เมื่อศิษย์หรือญาติมิตรลากลับท่านจะให้ศีลให้พรทุกคน

พออายุย่าง ๙๓ ปี ไม่ไปในที่อื่น อยู่แต่ภายในวัด ต่อมา อยู่แต่บนกุฏิและบริเวณนอกชาน ต่อมา อยู่แต่ภายในกุฏิและไปทำกิจในห้องน้ำเท่านั้น อาหารหรือยาบำรุงตามสมัยนิยมไม่ปรารถนา ฉันทแต่

ข้าวต้ม ข้าวสวย ผลไม้เท่านั้น หยุดฉัน ๒ วัน ศิษย์ที่อยู่ใกล้ชิดขอร้องให้ฉัน ท่านตอบว่า ‘ฉันมามากแล้ว’ คงนั่ง-นอนบริกรรมอยู่เท่านั้น

ครั้นถึงวันเสาร์ที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕ ตรงกับวันขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๕ เวลา ๑๕.๑๕ น. ท่านมรณภาพอย่างสงบ สิริอายุได้ ๘๓ ปี ๗๒ พรรษา

หลวงปู่ศรี (สีห์) พินทสุวณโณ (บํารุงกิจ)

ประวัติหลวงปู่ศรี (สีห์) พินทสุวณโณ (บํารุงกิจ)

หลวงปู่ศรี เกิดเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๓๗ ตรงกับวันอาทิตย์ แรม ๕ ค่ำ เดือน ๘ ปีมะเมีย ณ บ้านดอนกลาง ตำบลกระเจิว อำเภอภาชี พระนครศรีอยุธยา โยมบิดาชื่อ ‘ก้าน’ โยมมารดาชื่อ ‘เล็ก’ มีพี่น้องร่วมบิดามารดา ๖ คน ท่านเป็นบุตรคนโต

การศึกษา

เมื่อท่านอายุ ๘ ปี โยมบิดานำไปฝากให้เรียนหนังสือไทยและหนังสือขอมที่วัดสุทัศน์ กรุงเทพมหานคร โดยอยู่ในความปกครองของพระเถระผู้ใหญ่ระดับเจ้าคุณ การศึกษาเบื้องต้น ท่านมีความเชี่ยวชาญในอักขระวิธีภาษาขอมเป็นอย่างดี

บรรพชา/อุปสมบท

ท่านอายุ ๑๔ ปี บรรพชาสามเณร ในระหว่างเป็นสามเณรนั้น ท่านได้ศึกษาทางคันถะธุระ แผนกบาลี (เรียนมูลกัจจายนะ) จนสามารถแปลภาษาบาลีได้เชี่ยวชาญ ท่านครองเพศสามเณรจนอายุได้ ๒๓ ปี จึงกลับมาอุปสมบทเป็นพระภิกษุที่วัดสะแก โดยการแนะนำของญาติผู้ใหญ่ ท่านเข้าสู่พัทธสีมาวัดสะแก เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ ตรงกับวันพุธ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๖ ปีมะเส็ง โดยมีหลวงพ่อกั่นเป็นพระอุปัชฌาย์ พระอธิการแต่ วัดสะแก เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระอาจารย์พุฒิ วัดสะแก เป็นพระอนุสาวนาจารย์ ได้รับฉายา 'พินทุสฺสวณฺโณ' เมื่อท่านอุปสมบทเป็นพระภิกษุแล้ว มิได้เรียนต่อทางปริยัติอีก ท่านหันมาศึกษาทางพุทธาคม โดยมีหลวงพ่อกั่น 'กั่น' วัดพระญาติการาม เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทให้ และยังเที่ยวศึกษากับเกจิอาจารย์อีกหลายที่ เช่น ที่วัดประดู่ทรงธรรม พระนครศรีอยุธยา กระทั่งอาจารย์ที่เป็นคนสุดท้ายคนล่าสุดก็คือ อาจารย์เฮง ไพรวลย์ การเรียนพุทธาคมปฏิบัติได้เข้มแข็งมาก เรียนกระทั่งหมอยารักษาโรค เช่น

พันตรีควง อภัยวงศ์ (ยืนซ้าย) นายปรีดี พนมยงค์ (นั่ง) กับเพื่อนนักเรียนไทยในฝรั่งเศส
ซึ่งต่อมากลายเป็นแกนนำคณะราษฎร

โรคพยาธิ และเรียนหมอดูทำนายทายทักได้แม่นยำมากทีเดียว กระทั่งทางวัดถุมงคล ท่านเป็นพระ
อภิญญา ชาวบ้านและข้าราชการผู้ใหญ่ เช่น นายควง อภัยวงศ์ ก็บอชิตีต่างๆ มาเป็นลูกศิษย์ จนถึง
ราชครูวามเทพมุนี ซึ่งได้มาขอเรียนต่อกับท่าน ท่านได้สร้างวัดถุมงคลล้วนแต่ศักดิ์สิทธิ์ทุกอย่าง
เช่น รูปท้าวมหาพรหม พรหมสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด ปิตตา พระพิมพ์ และรูปเหมือนต่างๆ เป็นต้น
ท่านเป็น พระสุปฏิปันโนรูปหนึ่งที่สามารถรู้กาลข้างหน้า ในชีวิตเป็นสมณเพศ ท่านไม่ค่อยอาพาธ
บ่อยนัก มีอาพาธหนักอยู่ครั้งหนึ่งเมื่ออายุ ๘๔ ปี ถึงวันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๖ เวลาจวนจะ
รุ่งอรุณทภัย ท่านอาพาธหนักด้วยโรคลม แม้บรรดาศิษย์จะพยายามเยียวยารักษาเป็นอย่างดี
อาการโรคของท่านไม่ดีขึ้นเลย และในที่สุด วาระสุดท้ายของท่านก็มาถึง คือวันที่ ๓๐ มกราคม
พ.ศ. ๒๕๒๖ เวลา ๖.๐๕ น. ก็ถึงกาลมรณภาพ ด้วยการนั่งเข้าที่สมาธิ ณ กุฏิของท่าน สิริรวมอายุได้
๘๘ ปี พรรษา ๖๕ พรรษา

วัดสะแก ได้รับการพัฒนา ปรับปรุง และมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับมาโดยลำดับ เพราะมีคณาจารย์ที่มีความสามารถหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลวงปู่ใหญ่ ตินณสุวณโณ ท่านมีความสามารถในการปกครองและการบริหาร จะเห็นได้ว่า ในช่วงเวลาที่ท่านปกครองวัดสะแกในฐานะเจ้าอาวาส ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๕๒๕ นั้น ท่านได้พัฒนา ปรับปรุง ซ่อมแซม และดำเนินการก่อสร้างอาคาร ศาสนสถานต่างๆ ของวัดไว้อย่างมากมาย อีกทั้งท่านเป็นผู้ที่ดำริให้มีการจัดสร้างวัดถุมงคลของวัดสะแก อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. ๒๔๙๓ โดยท่านได้มอบหมายให้ หลวงปู่คู่ พรหมปัญโญ เป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งในปีดังกล่าว วัดสะแก ได้จัดสร้างพระเครื่องและวัดถุมงคลเนื้อผงพุทธคุณและเนื้อดินเผามากมายหลาย แบบพิมพ์ ส่วน หลวงปู่ศรี (สีห์) พินทสุวณโณ นั้น ท่านเป็นคณาจารย์ที่เป็นที่ยอมรับกันในด้านพุทธานุภาพ หมอรักษารักษาโรค หมอดูทำนายทายทักที่รู้กาลล่วงหน้า จนเป็นที่ยอมรับของลูกศิษย์ อย่างมากมาย ด้านวัดถุมงคลที่ท่านสร้างขึ้นนั้น บรรดาลูกศิษย์ได้ประจักษ์และยอมรับถึงพุทธานุภาพและความศักดิ์สิทธิ์ และ หลวงปู่คู่ ท่านได้มีโอกาสร่วมกับหลวงปู่ศรี จัดสร้างวัดถุมงคลของวัดสะแกหลายวาระ อีกทั้ง หลวงปู่คู่ ยังได้นำแบบพิมพ์พระ โดยเฉพาะพิมพ์ที่เป็นรูปพระพรหมแบบต่างๆ ของหลวงปู่ศรีมาจัดสร้างเป็นวัดถุมงคลของท่านไว้มากมายเช่นกัน จะเห็นว่า คณาจารย์ทั้งสองท่าน มีความสำคัญต่อวัดสะแกและมีความสัมพันธ์โดยตรงต่อ หลวงปู่คู่ พรหมปัญโญ ดังที่กล่าวมาแต่ต้น

ภาพถ่าย ณ วัดสะแก อ.อุทัย จ.พระนครศรีอยุธยา

ภาพถ่ายในโอกาสที่หลวงพ่อก๊นได้รับนิมนต์ไปในงานสำคัญงานหนึ่ง ณ วัดสะแก (ข้อมูลจาก <https://lanpothai.blogspot.com/>) นับจากซ้าย (มือเรา) ไปทางขวา ปรากฏรายชื่อพระจากคำบอกเล่าของคนรุ่นเก่าดังนี้

แถวหน้า (นั่ง)

1. ไม่แน่ใจว่าจะใช้หลวงพ่อก๊น วัดลาดชะโด หรือไม่ (สำหรับท่านที่เอย่ชื่อนี้มาบวชที่วัดสะแกและจำพรรษาอยู่ที่นั่นระยะหนึ่ง ภายหลังได้รับการนิมนต์ให้กลับไปเป็นเจ้าอาวาสวัดดังกล่าวตราบจนมรณภาพ)

2. พระครูญาณอุทัย (หาญ) ขณะนั้นดำรงตำแหน่งเจ้าคณะแขวง (อำเภอ) อุทัย สืบต่อจากพระครูญาณอุทัย (หรั่ง) ที่มรณภาพ (เดิมอยู่วัดพระเชตุพนฯ ได้รับนิมนต์ให้มาอยู่วัดสะแกเพื่อทำหน้าที่เลขานุการเจ้าคณะแขวงเนื่องจากหนังสือดี ต่อมาถูกส่งไปเป็นเจ้าอาวาสวัดเขาติน กระทั่งหลวงพ่อร่ายมรณภาพจึงกลับมาอยู่วัดสะแก แต่เป็นแค่เจ้าคณะแขวงไม่ได้เป็นเจ้าอาวาส)

3. พระอุปฌาย์กลิ่น ธมฺมโชติ วัดพระญาติการาม ซึ่งขณะนั้นอายุประมาณ 80 ปีขึ้นไป หรืออาจจะถ่ายก่อนมรณภาพ (เมื่ออายุ 88) ไม่นานนัก (สังเกตจากพัตรองด้านหลังซึ่งระบุว่าทำเมื่อ พ.ศ.2467 ซึ่งปีดังกล่าวนี้ท่านมีอายุถึง 78 แล้ว)

4. พระอธิการแต่ (ไม่ทราบฉายา) ขณะนั้นดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดสะแก (แต่พระครูญาณอุทัย (หาญ) เป็นเจ้าคณะแขวง)

5. พระใหญ่ ติณฺณสุวณฺโณ (ลูกพี่ลูกน้องกับหลวงพ่อกั่น) ขณะนั้นยังเป็นพระอันดับหรือลูกวัด (ภายหลังได้เป็นเจ้าอาวาสสืบต่อจากพระครูอุทัยวุฒิกโร (รอด) ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระครูอุทัยคณะรักษ์และ พระโบราณคณิสสร ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดฯ ตามลำดับ)

แถวหลัง (ยืน)

1. นัยว่าชื่อพระผ่อง (ไม่ทราบฉายา ทราบเพียงว่าเป็นสัทธิวิหาริกองค์หนึ่งของหลวงพ่อกั่น รุ่นไล่เดียวกับพระใหญ่ ติณฺณสุวณฺโณ พระสีห์ พิณฺทสุวณฺโณ พระหลาบ ธมฺมสุวณฺโณ และพระคู่พรหมปญฺโญ)

2. พระสีห์ พิณฺทสุวณฺโณ ซึ่งภายหลังได้รับแต่งตั้งเป็นฐานานาฯ ที่ปลัดของพระครูอุทัยคณะรักษ์ (ใหญ่) ท่านผู้นี้มีความสนิทสนมกับอาจารย์เฮง ไพรวัลย์ ทั้งยังร่วมกันทำวัตถุมงคลบ่อยครั้ง

3. พระปลัดรอด (ไม่ทราบฉายา) ฐานานุกรมของพระครูญาณอุทัย (หาญ) ภายหลังได้เป็นเจ้าอาวาสสืบต่อจากหลวงพ่อแต่ และเป็นเจ้าคณะแขวงสืบต่อจากเจ้าของฐานานาฯ ต่อมาได้เป็นที่พระครูอุทัยวุฒิกร (ไม่ใช่พระครูญาณอุทัย)

4. ไม่ทราบชื่อ (ทราบเพียงว่าเป็นพระวัดสะแกเช่นกัน)

อนึ่ง น่าสนใจว่าในภาพนี้มีพระที่เป็นสังฆวิहारิกหรือหลวงพ่อกลับบวชให้ถึง 3 องค์ด้วยกัน ส่วนพระหลาบกับพระคูนั้นไม่ทราบว่าเพราะเหตุใด จึงไม่ได้มาถ่ายภาพด้วย สำหรับพระหลาบภายหลังได้เป็นพระใบฎีกาฐานานาฯ ของพระครูอุทัยคุณารักษ์ (ใหญ่) และได้เป็นเจ้าอาวาสสืบต่อจากเจ้าของฐานานาฯ (ต่อมาได้เป็นที่พระครูถาวรศีลาจารย์) แต่ไม่ได้เป็นเจ้าคณะอำเภอเนื่องจากพลัดไปตกที่วัดอื่นแทน

ภาพปูนียวัตถุและสิ่งก่อสร้างที่งดงาม
ภายในวัดสะแก

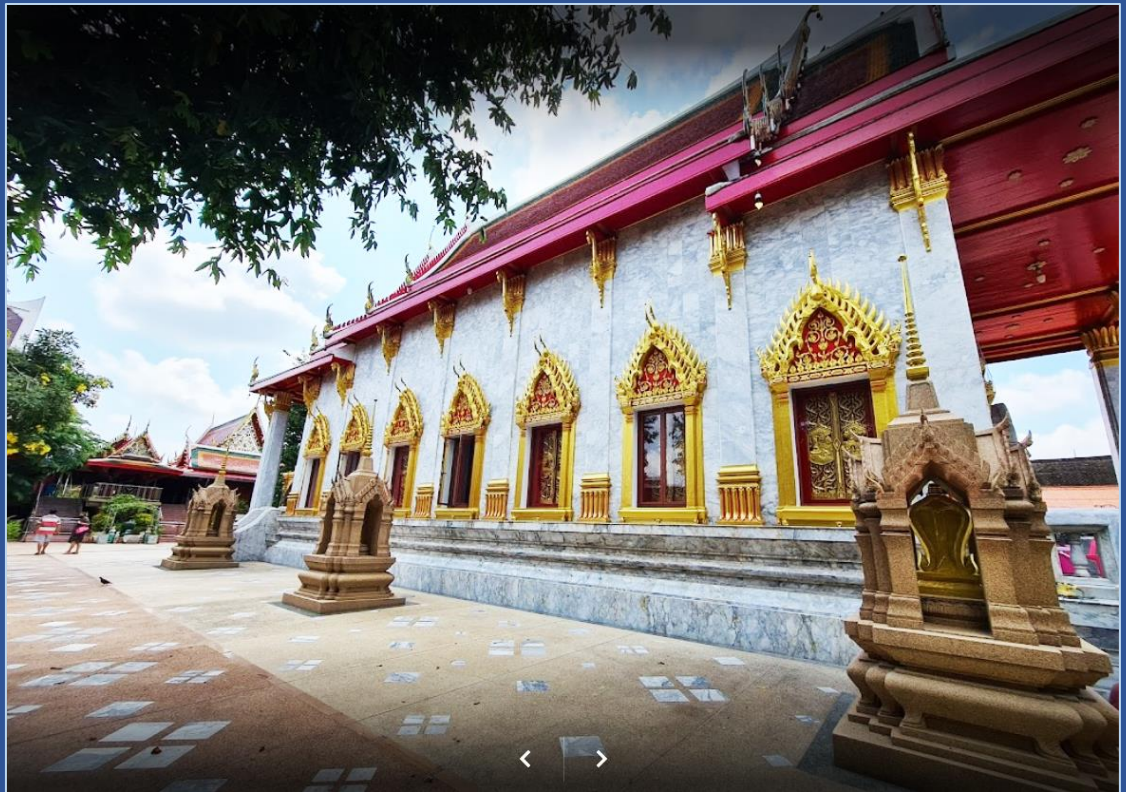

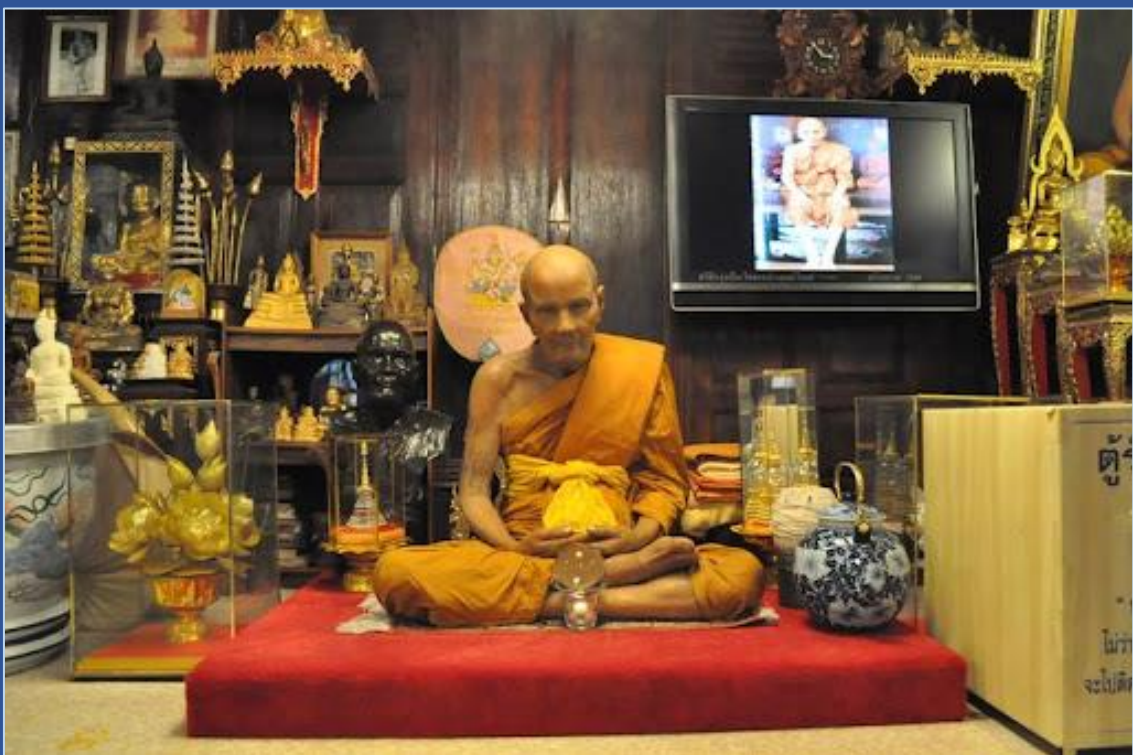

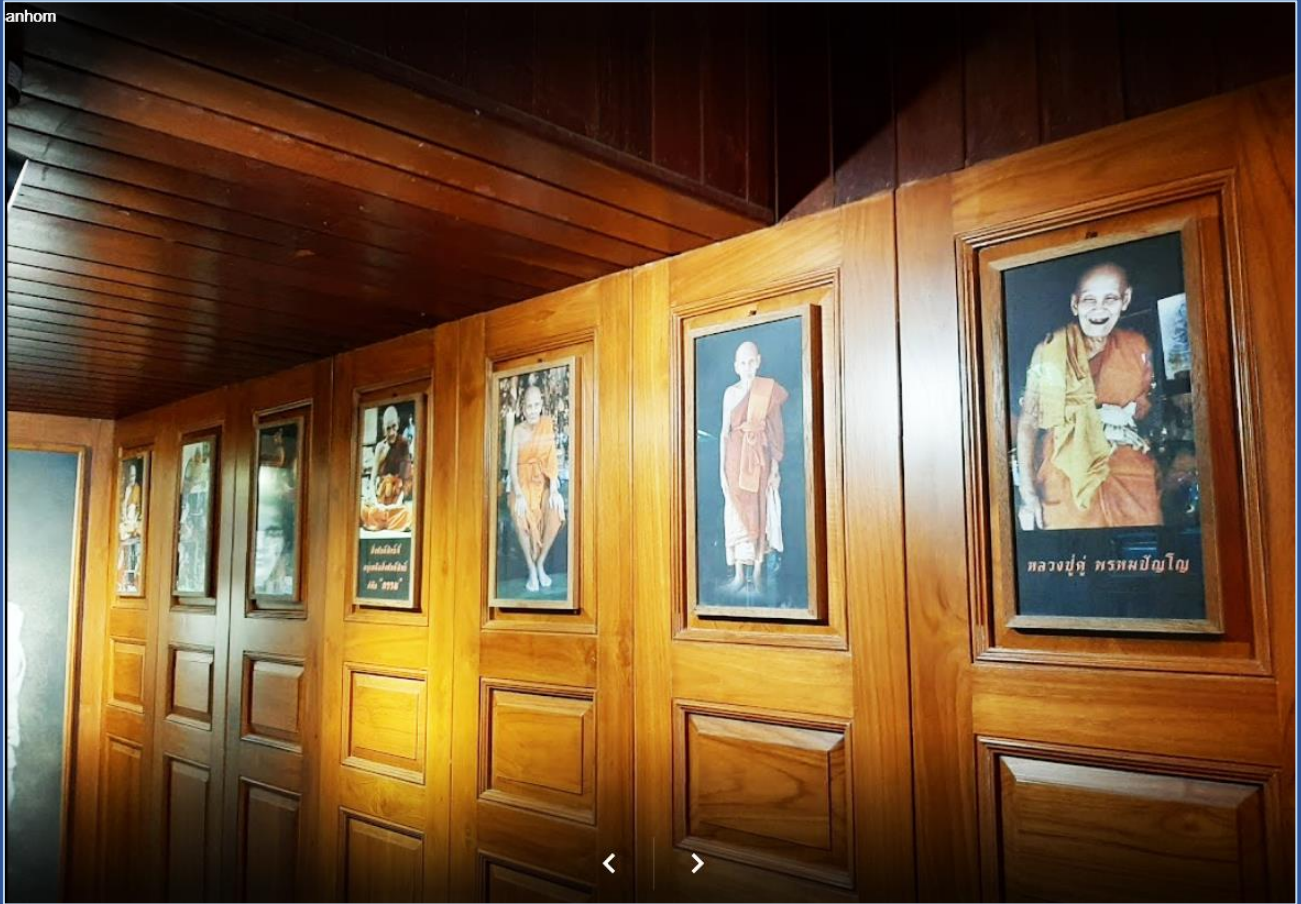

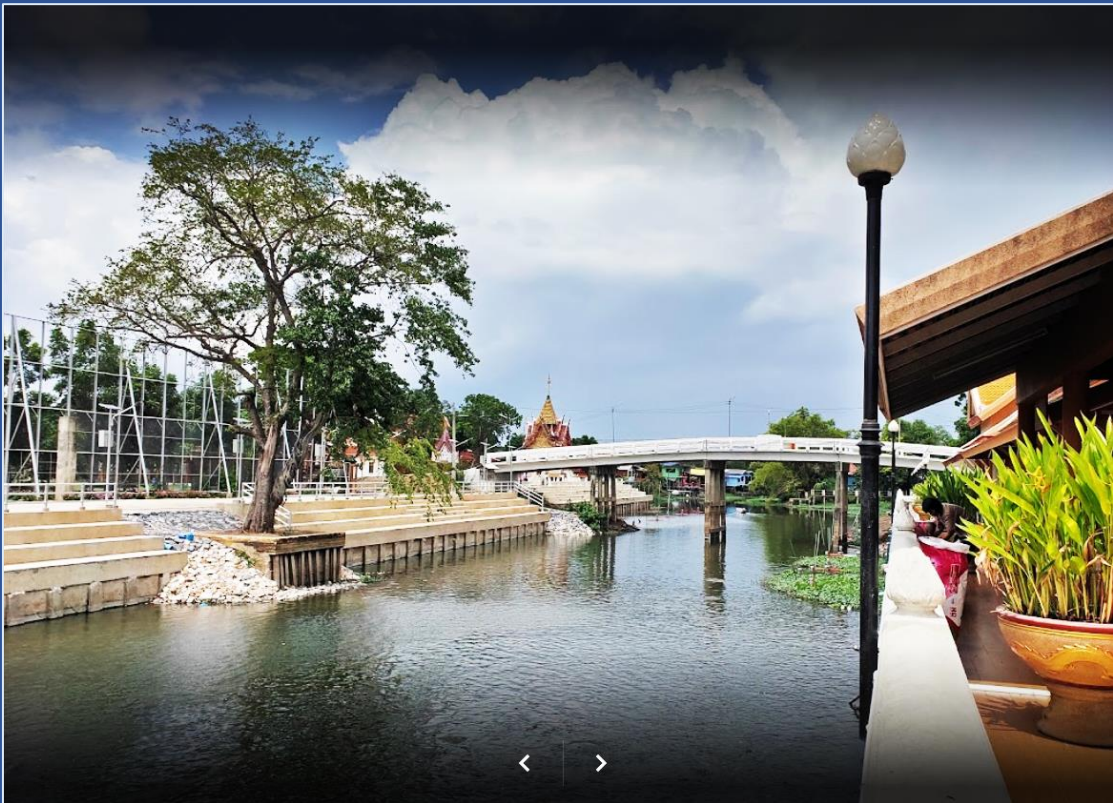
anhom

ที่มา :

Luangpordu. (2009). History of Luangpordu. Retrieved September, 2017,

from Luangpordu: Web site: <http://www.luangpordu.com/>

Jirat. (2014). Watsakae. Retrieved September, 2017, from Watsakae: Web site:

<http://www.watsakae.com/>

Jirat. (2014). พระโบราณคณิสสร (ใหญ่) จากหนังสือพรหมปัญโญเถระ. Retrieved September,

2017, from Watsakae: Web site: <http://www.watsakae.com/>

Jirat. (2014). หลวงปู่ศรี (สีห์) พินทสุวณโณ (บำรุงกิจ) จากหนังสือพรหมปัญโญเถระ. Retrieved

September, 2017, from Watsakae: Web site: <http://www.watsakae.com/>

Jirat. (2014). ราชานามเจ้าอาวาสวัดสะแก. Retrieved September, 2017, from Watsakae:

Web site: <http://www.watsakae.com/>

ลานธรรมจักร. (2010). ประวัติและปฏิปทา หลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ. สืบค้น กันยายน, 2560, จาก

ชื่อเว็บไซต์ ลานธรรมจักร: <http://www.dhammadjak.net/forums/>

Lanpothai. (2018). หลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ พระอริยสงฆ์แห่งวัดสะแก ต.ธนู อ.อุทัย จ.

พระนครศรีอยุธยา. สืบค้น กันยายน, 2562, จากชื่อเว็บไซต์ Lanpo:

<https://lanpothai.blogspot.com/>

amuletheritage.com